

تاریخ باغ سازی ایران

باغ سازی در جهان اسلام
باغ های مغول هند

دکتر لادن اعتضادی

دانشگاه شهید بهشتی

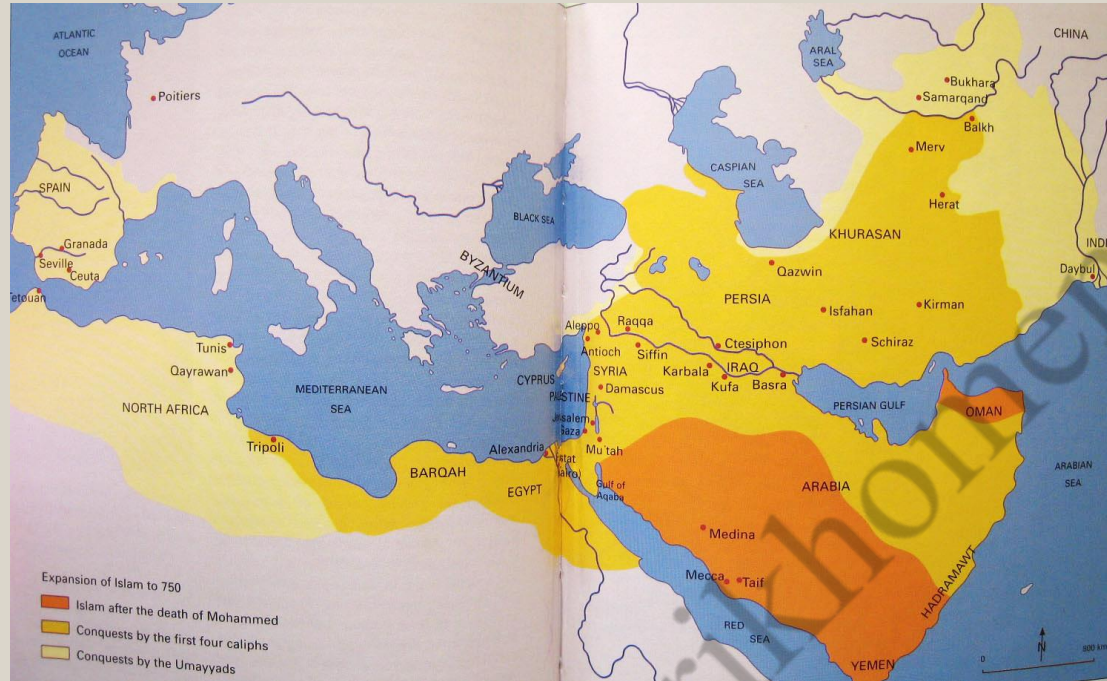
دانشکده معماری و شهرسازی

دوره مطالعات معماری ایران

بهار ۱۴۰۲

گستره جغرافیایی تمدن اسلام

از اندلس تا مرزهای شبه قاره هندوستان

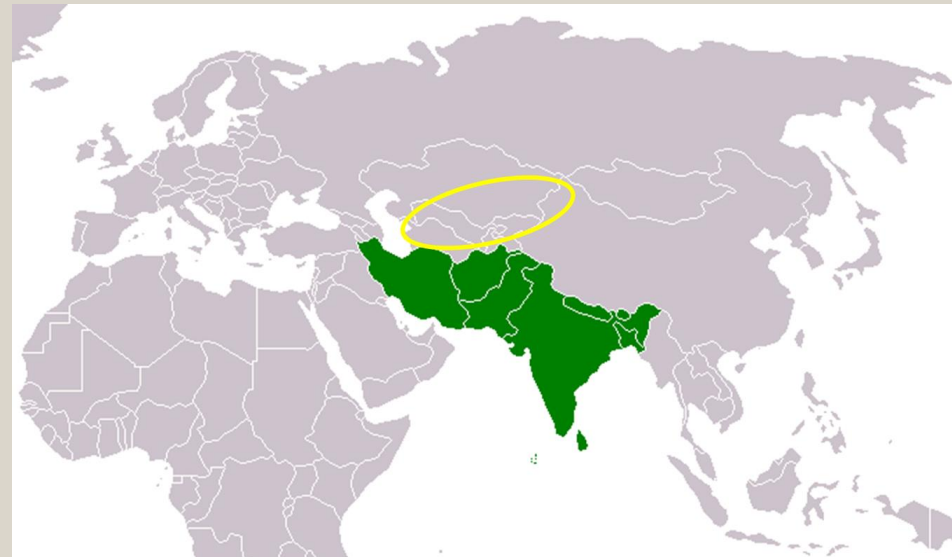
هند اسلام:

دردوره سلطنت دهلی، ۱۲۰۶ تا ۱۵۲۶ میلادی، متأثر از فرهنگ ایرانی - اسلامی بوده است. (قرن پنجم تا هشتم هجری) دوره گورکانیان (مغولان هند): ۱۵۲۶ تا ۱۸۵۷ میلادی مهمترین دوره روابط عمیق سیاسی و فرهنگی هند با ایران است که با دربار صفویان روابط نزدیک برقرار بوده است (قرن هشتم تا یازدهم هجری و مقارن صفویان)

سابقه تاریخی هندوستان و ایران

هند دردوره امپراتوری موریایی ها به سرکردگی (آشوکا)، در قرن سوم پیش از میلاد با ایران هخامنشی ارتباط فرهنگی داشته است (از هخامنشیان تا سلوکیان)

در دوره گوپتا، ۳۲۰ تا ۵۵۰ میلادی با ایران ساسانی روابط تجاری و فرهنگی داشته است. (مقارن سلوکیان تا ساسانیان)

باغسازی مسلمانان در اقصی نقاط عالم در دوره تمدن اسلامی (ادامه سنت باغسازی ایرانی)

ماوراءالنهر تا افغانستان از قرن ۸ هجری
هندوستان از قرن ۱۰ تا ۱۲ هجری

اسپانیا از قرن ۲ تا ۸ هجری

نقشه قلمرو تیمور از قرن ۸ هجری پس از فتح ایران و قفقاز

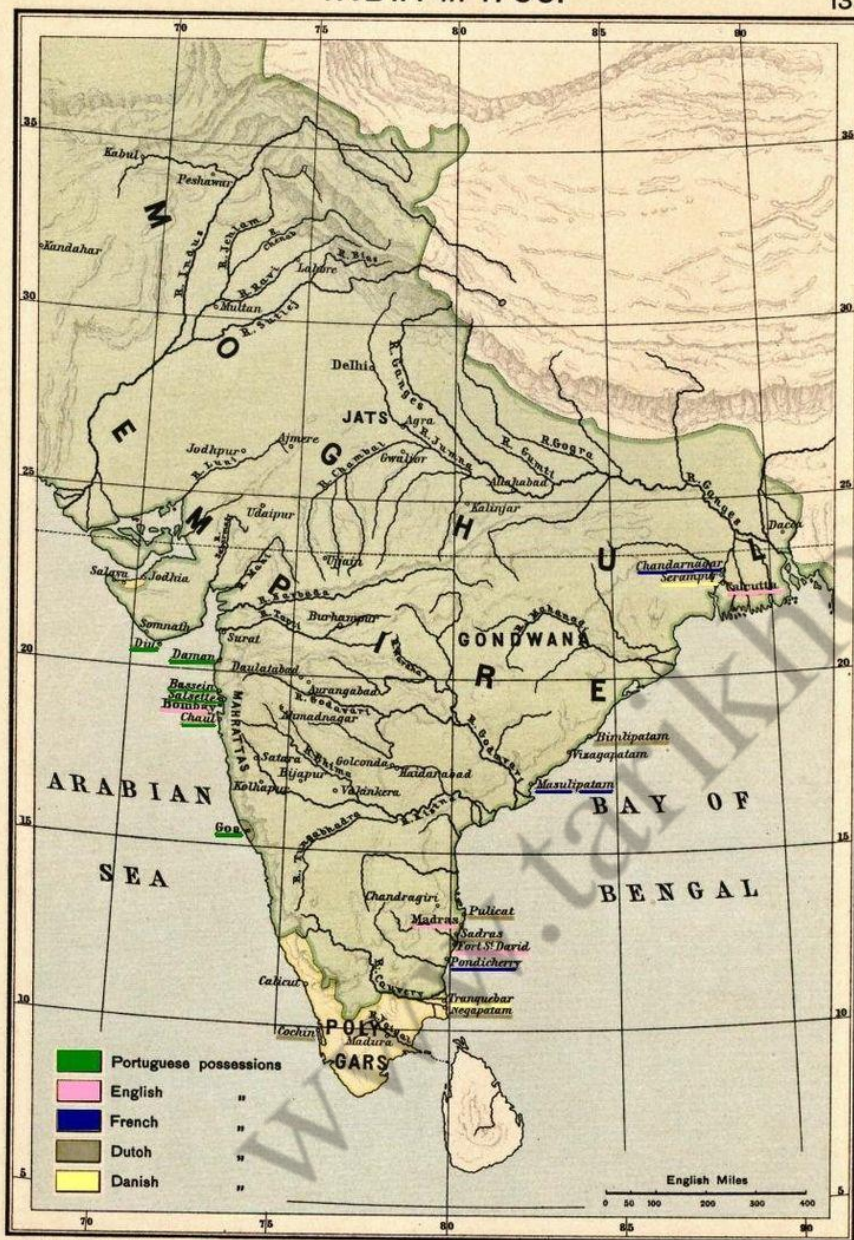

جانشینان تیمور به مرور حوزه غربی را از دست می دهند و در عوض در شبه قاره هند پیشروی می کنند

تیمور پس از فتح ایران از هر شهری، علما و صنعتگران را امان داد و استادان هر فنی را به سمرقند کوچ داد. قوام الدین شیرازی معمار معروف دربار جانشینان تیمور بود.

خانواده میرک باغ سازان
معروف دربار تیموریان
بودند.

نقشه امپراتوری مغولان هند در وسیعترین موقعیشان در قرن هفدهم میلادی

بابر بنیانگذار امپراتوری مغولان هند در قرن
دهم هجری (شانزدهم میلادی) و اورنگ زیب
آخرین پادشاه قدرتمند این سلسله در قرن
هجدهم میلادی بود.

پس از او به تدریج کمپانی‌های هند شرقی و
دول استعماری در هند نفوذ کردند و نهایتاً
انگلستان بر هند مستولی شد.

آخرین پادشاه این سلسله به نام

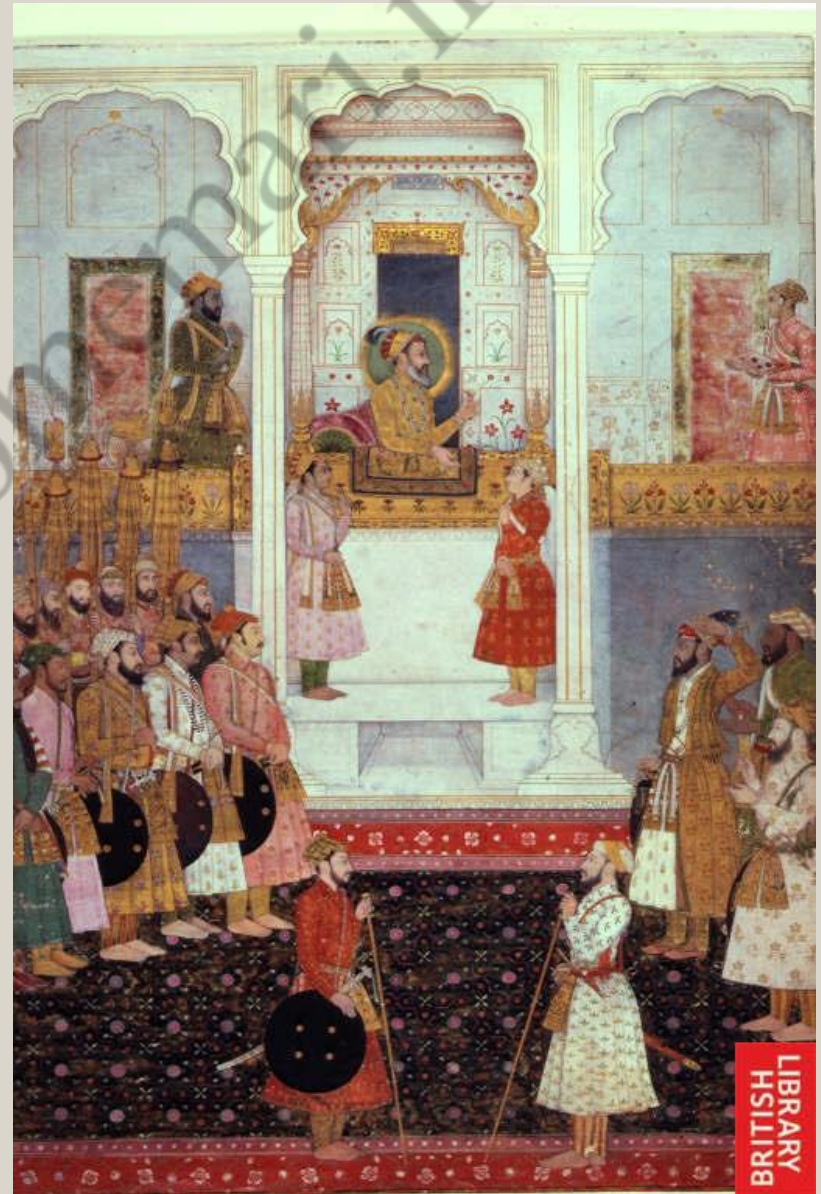
"بهادر شاه ظفر" در ۱۸۵۷

(نیمه قرن ۱۹) از قدرت ساقط شد.

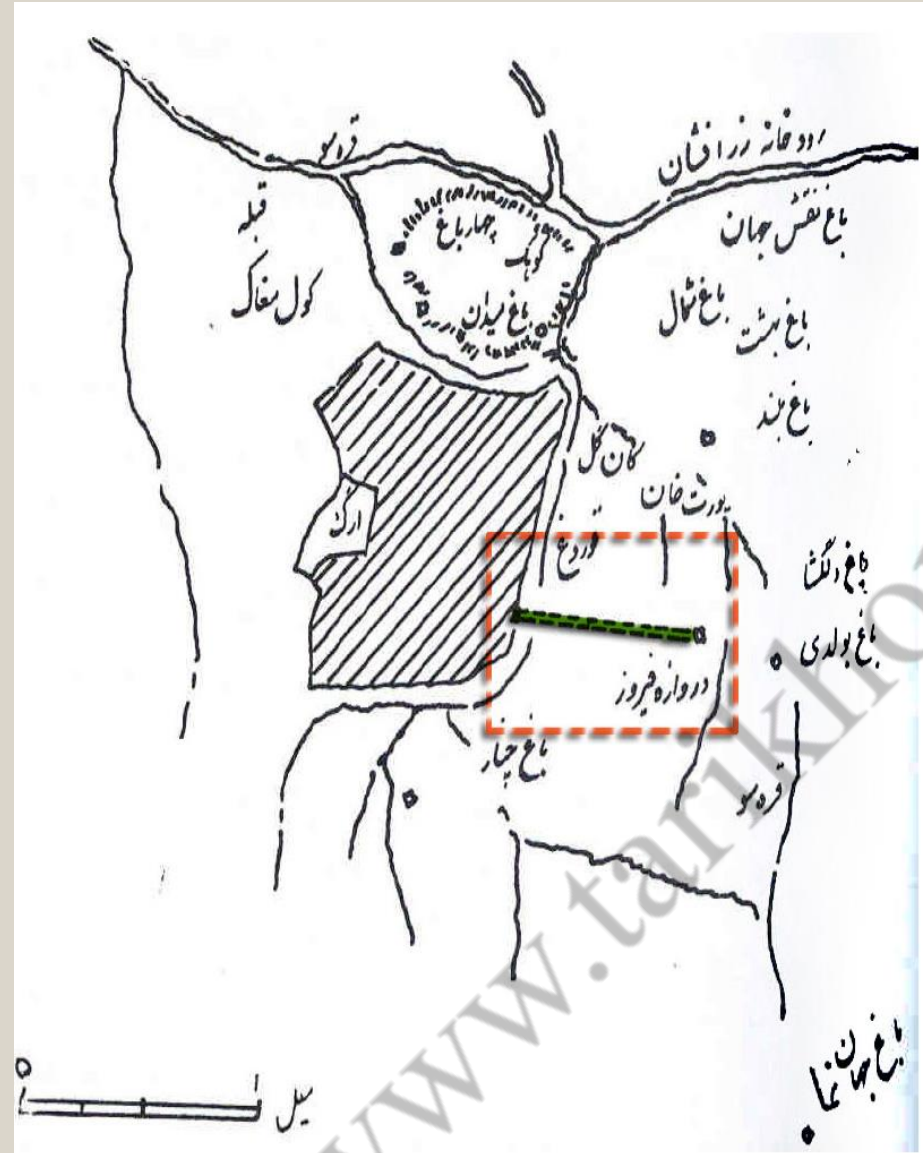
تیمور و جانشینانش به باغ‌سازی عشق و افری داشتند از جمله «بابر» که شهره به باغ‌سازی است.

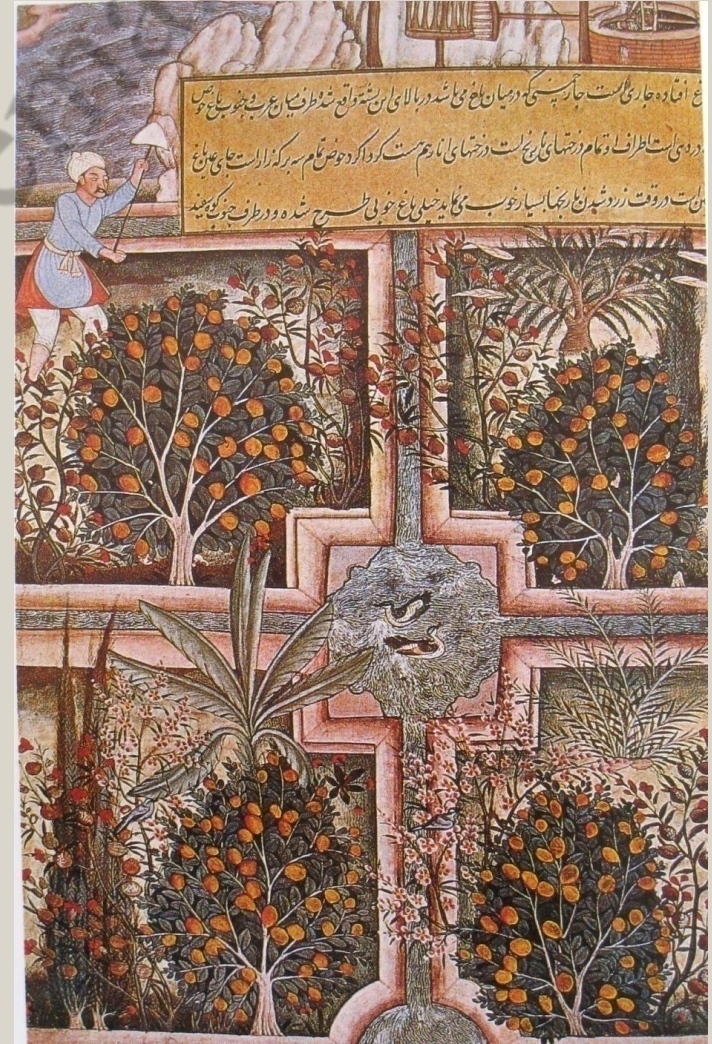
کاخ‌ها را در
باغ می‌ساختند
و در
کوشک‌ها
مراسم بارعام
و خاص
داشتند، حتی
در باغ زیر
سایبان یا
آلاچیقی، از
بزرگان
پذیرایی
می‌کردند.

باغهای تیمور در سمرقند
شهر را احاطه کرده است.
میناتورهای بسیاری از باغهای
تیموریان در هند در دست است.

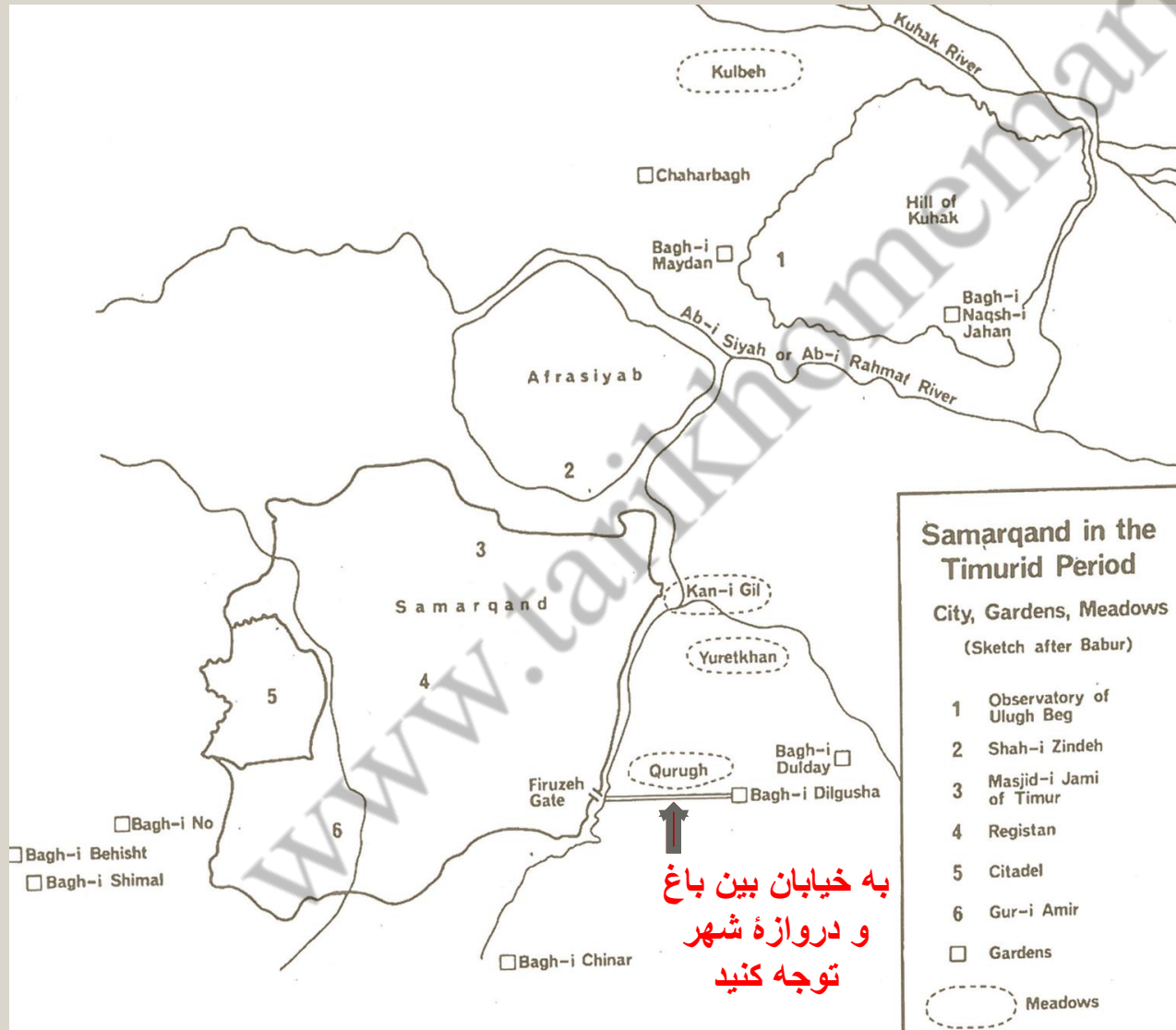
نقشه ۲: شهر سمرقند و خیابان قوروغ در قرن پانزدهم
میلادی / نهم هجری

باغ‌های تیمور در سمرقند بعضاً هم نام با باغ‌های شیراز
 در اثبات این که اولاً باغ‌سازی تیموریان ادامه‌ء باغ‌سازی ایرانی است و ثانیاً در ایران
 دوره سلجوقی باغ‌سازی ایرانی شکوفا بوده است.

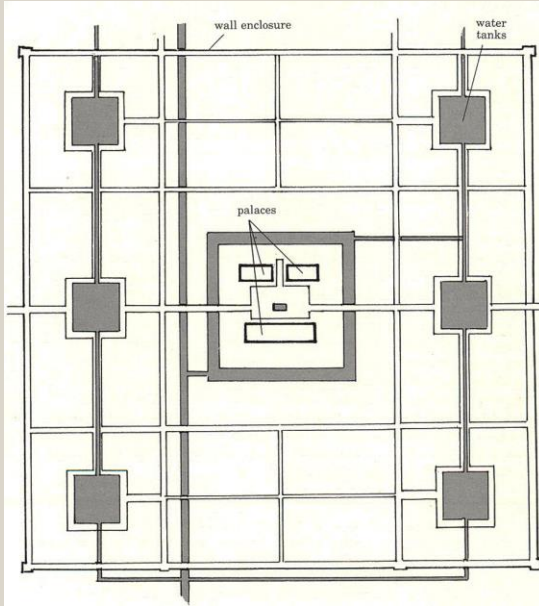
نام باغ‌ها:

- چهارباغ
- باغ میدان
- باغ نقش جهان
- باغ بولدی
- (دولدی)
- باغ دلگشا
- باغ چنار
- باغ شمال
- باغ بهشت
- باغ نو

نقشه از کتاب باغ‌های اسلامی
 پتروچولی

طرح گل باغ (باغ گل) تیمور و جای سایر باغ‌ها در سمرقند

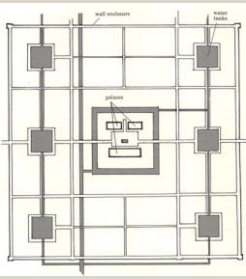

پیشینه طرح این باغ که در سمرقند بوده معلوم نیست. فقط کلیات هندسه راستگوشه آن با نظام هندسی باغ ایرانی همسازی دارد. اما مسلم است که باغ‌های تیمور را همچون بناهایش، معماران و باغ‌سازان ایرانی طرح افکنی می‌کرده‌اند.

عصر مهم باغ‌های اسلامی هند بعد از تیمور و از نیمه نخست قرن ۱۶ تا قرن ۱۸ میلادی (دهم تا دوازدهم هجری) است.

به نظر می‌رسد که ظهور پدیده خیابان در بیرون از باغ (در امتداد خیابان یک باغ به سوی دروازه شهر) و نیز رواج اصطلاح «چارباغ» به معنای باغ سلطنتی و باغ کامل از دوره تیموریان در فرهنگ ایرانی باید باشد. در عین حال باغ‌های «چهاربخشی» هم در این دوران ساخته می‌شدند.

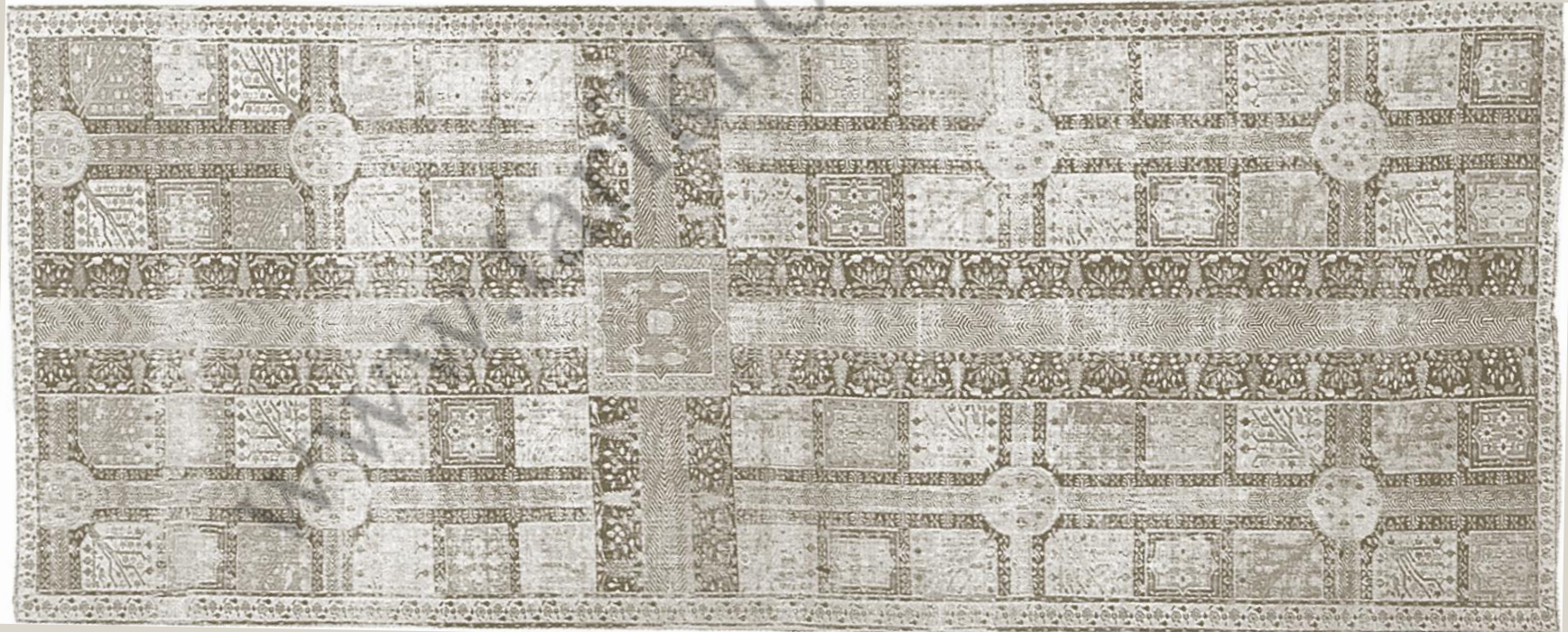

قاله ایرانی با نقش باغ چهاربخشه و تکرار تقسیمات چهاربخشه در کرت ها

باغ گل تیمور به
هر حال ملهم از
گونه‌ای از طرح‌های
باغ ایرانی بوده است.

نمایشی از الگوک رایج در باغ سازگ ایرانی

معمولاً در نقش قالی‌ها، نمایشی از گوشک در باغ نیست و در مرکز باغ استخر یا حوض آب هست.

باغ سازی تیموریان از سمرقند تا هندوستان

از مسیر کابل (قرن هشتم هجری)
(بابر پادشاه باغ ساز)

بابر در کابل
باغ های بسیار
ساخت اما از آن
میان یک باغ
محبوب او بود:
باغ بابر

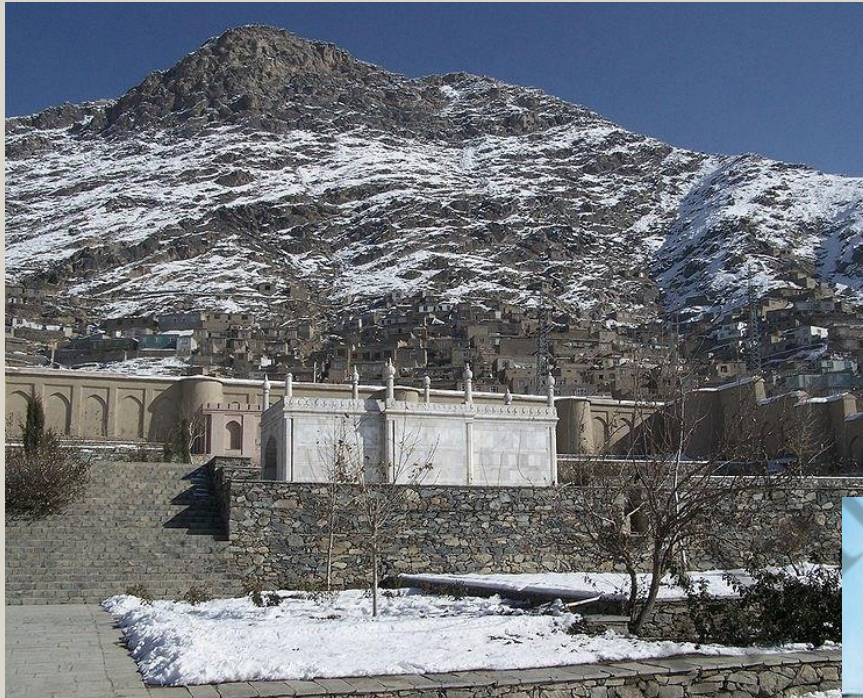

طبیعت
مناسب
باغ سازی
در کابل

موقعیت "قلعه - باغ" بابر

مسجد و شیب تند و باروی باغ در تصاویر دیده می شوند

"قصر - قلعه - باغ" بابر در کابل :

معروف به باغ بابر "Babur Garden"

تصاویر پیش و پس از بازسازی باغ
توسط یونسکو

این باغ، یک ارگ سلطنتی با عرصه‌ای وسیع و دارای برج و بارو بوده که در دامنه کوه‌های بلند، و کنار مسیر کاروانرو مشرف به شهر کابل احداث شده و دارای یک مجتمع سکونت‌ی شامل حرم و محل محافظان، کوشک حکومتی، کاروانسرا و مسجدی کوچک بوده است.

کاروانسرا
خیابان باغ
کوشک
مسجد

محوطه مقابر

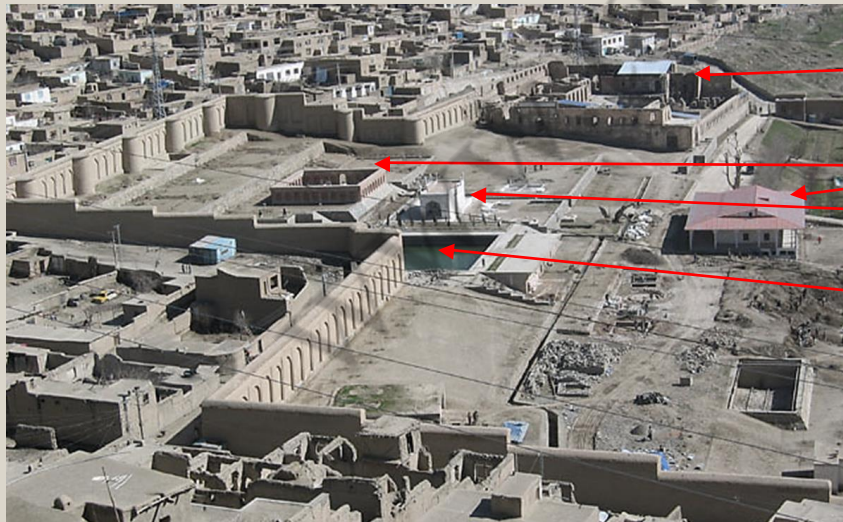

محوطه مقبره بابر و برخی از بستگانش
در باغ و پس از انتقال جسد او به کابل،
ایجاد می شود.

قلعه - باغ بابر در کابل

باغی با نظام ساختاری باغ ایرانی و دارای کوشک، کاروانسرا و حرم سرا و مسجد، در کل یک ارگ حکومتی.

- حرم

- کوشک

- محدوده مقابر

- مسجد

- استخر و مخزن آب

تصویر محوطه بالای باغ که شیب تند بستر باعث
تحت بندی باغ با اختلاف ارتفاع زیاد شده است.

در نقشهء مرمت و احیا، محل کاروانسرا که بازسازی شده در پایین و قسمت ورودی باغ مشخص است.

در سمت چپ عکس، شیب تند باغ در بالا دیده می شود، در وسط شیب ملایم و در پایین شیب کم است.

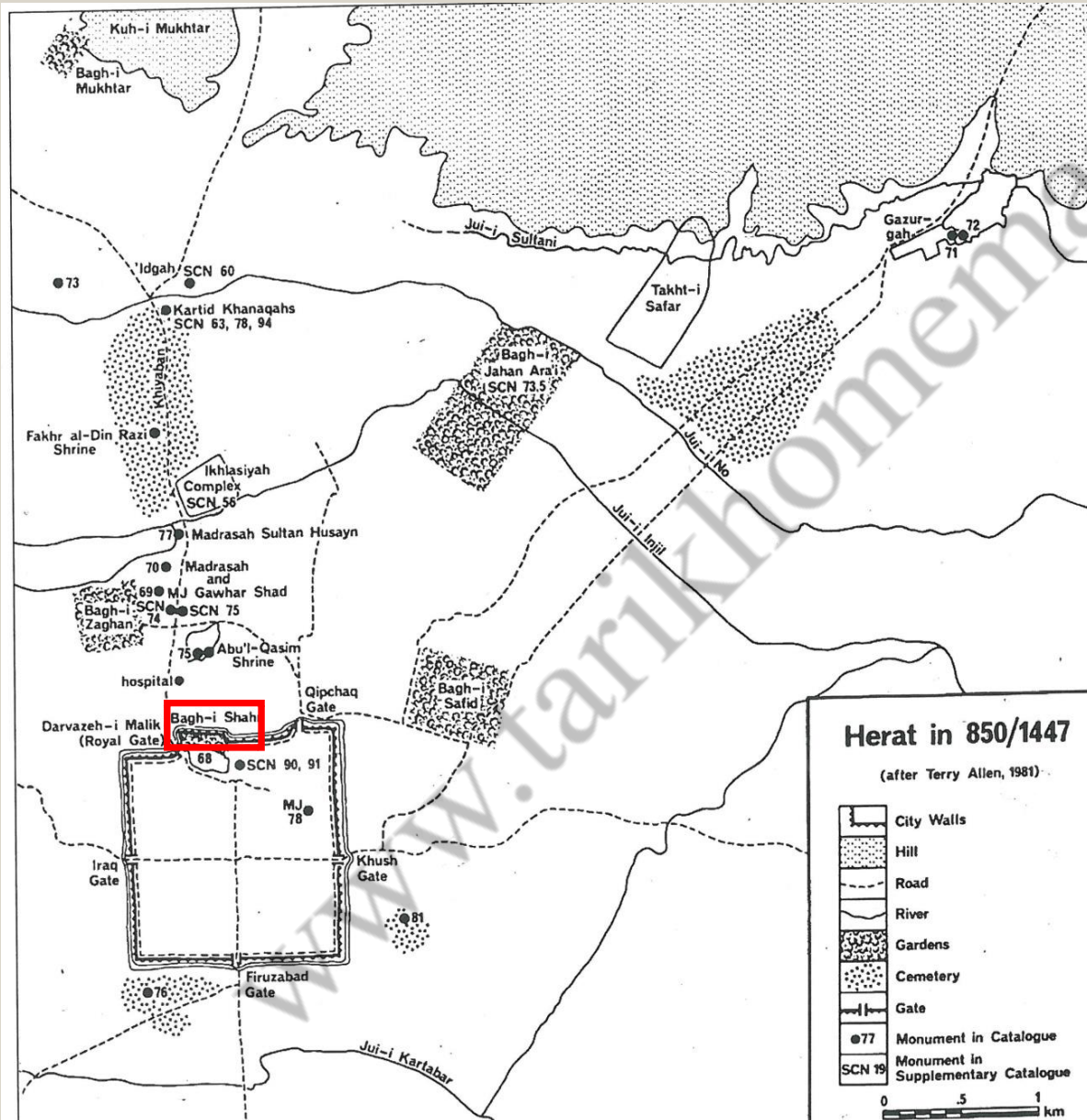

باغ بابر پس از احیا، خیابان عریض باغ هنوز درختان سایه گستر ندارد.

جوی اصلی در خیابان باغ، میان کورت در دو طرف جوی و آبنماهای متعدد و آبشهره و آبشارها در امتداد جوی آب،
منظری چشمگیر به خیابان باغ داده است

هرات تیموری: باغ‌هاک متعدد شاهرخ در جوار شهر هرات

باغ جهان آرا
باغ سفید
باغ زغن
باغ مختار
"باغ شهر"

توضیح مهم:

"باغ شهر" هرات در داخل حصار و کنار ارگ در مجاورت دروازه شمالی بوده و چون در داخل شهر قرار داشته به این نام معروف است.

(اینکه بعضی می گویند باغشهر هرات ناشی از یک اشتباه در خواندن نام این باغ است و هرات شهری بوده همچون غالب شهرهای ایران احاطه شده با باغ‌ها)

داخل کادر سرخ باغ شهر است

افغانستان بعد از تیموریان : ایوان و میدان و کاخ و باغ

(الگوی باستانی ساختاری شهر ایرانی: ایوان و میدان و کاخ)

شاه شجاع
دورانی
افغانی (قرن ۱۹م)
زمان قاجاریان،
نشسته بر تخت
در نظرگاه (ایوان)
کاخ.

فضا قابل مقایسه
با ایوان تخت
مرمر در کاخ
گلستان و از نظر
اشراف به میدان
همان ایده عالی
قاپو است.

نظرگاه کاخ عالی قاپو رو به میدان شهر با اشراف زیاد به دلیل ارتفاع

فضای ستون‌دار سه طرف باز، مشابه فضای ایوان عمارت بادگیر کاخ گلستان

ایوان‌ها در کاخ‌های قاجاری ایران

چپ : ایوان تخت مرمر کاخ گلستان
راست : ایوان عمارت بادگیر کاخ گلستان
دونظرگاه قاجاری با فضا سازی متفاوت

باغ سازی تیموریان از ماوراءالنهر تا هندوستان

■ تیمور در سمرقند باغ‌هایی توسط استاد کاران ایرانی و عمدتاً با نام باغ‌های شیراز ساخت.

■ شاهرخ نواده تیمور در هرات و مشهد باغ‌های سلطنتی ساخت.

■ بابر از نوادگان تیمور به ساختن باغ علاقه وافرداشت و پس از دیدن باغ‌های سمرقند، در

هرات، کابل، دهلی و آگرا باغ‌هایی ساخت.

■ همایون در لاهور و جانشینانش در آگرا و کشمیر باغ‌هایی ساختند.

■ ساختن باغ‌های سلطنتی جانشینان تیمور تا قرن ۱۸ در هندوستان و توسط دیگر شاهان

تیموری ادامه داشت.

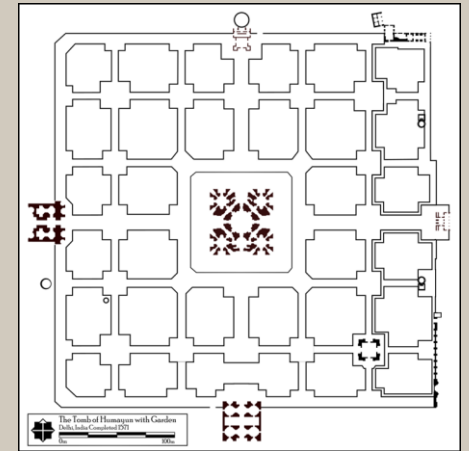
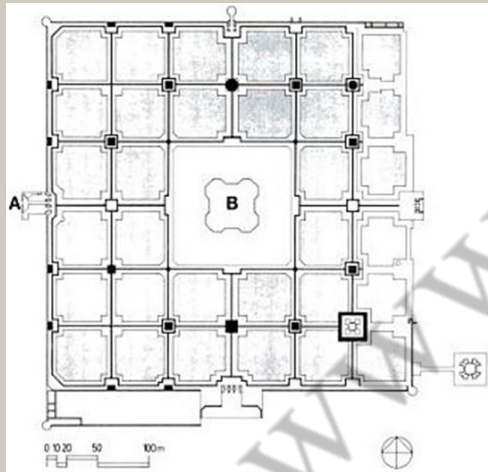
در هندوستان، فرهنگ و هنر ایرانی - اسلامی، پیش از تیموریان و در زمان سلاطین دهلی نفوذ داشته است.

باغ - مقبره بی بی کا (مادر زیب النساء) همسر اورنگ زیب کاخ - باغ (زنانه محل) اورنگ اورنگ آباد (قرن ۱۸)

بنای مقبره دلس یا «بی بی کا» همسر اورنگ زیب که پسر شاه جهان و ممتاز محل بود، طرح مقبره و نحوه قرارگیری در باغ با الگوبرداری از تاج محل است. دلس بیگم نتیجه شاه اسماعیل صفوی بود.

باغ - مقبره همایون در دهلی

دو نقشه از باغ - مقبره همایون، کلیات طرح و تعدد مخزن‌های آب در باغ یادآور "گل باغ تیمور" در سمرقند است.

باغ - مقبره همايون: تاریخ عکس ۱۸۶۰

تفاوت منظر باغ در قرن نوزده با منظر امروزمین (اسلاید صفحه پیش) چشمگیر است

باغ تاج محل: دید از باغ رو به بقعه

عظمت بنای بقعه با نمونه بقاع در باغ-مزارهای ایرانی قابل قیاس نیست. نظام کاشت معاصر است.

عکس از صورت اصیل باغ - مقبره تاج محل

تصویر باغ - مقبره تاج محل: صورت اصیل با درختان انبوه تر و سروهای ایرانی
در مسیر خیابان، حوض برجسته و فواره و پلکان ها و آبنماهای جانبی در مرکز باغ چهاربخشی.
(نقاشی قرن ۱۹)

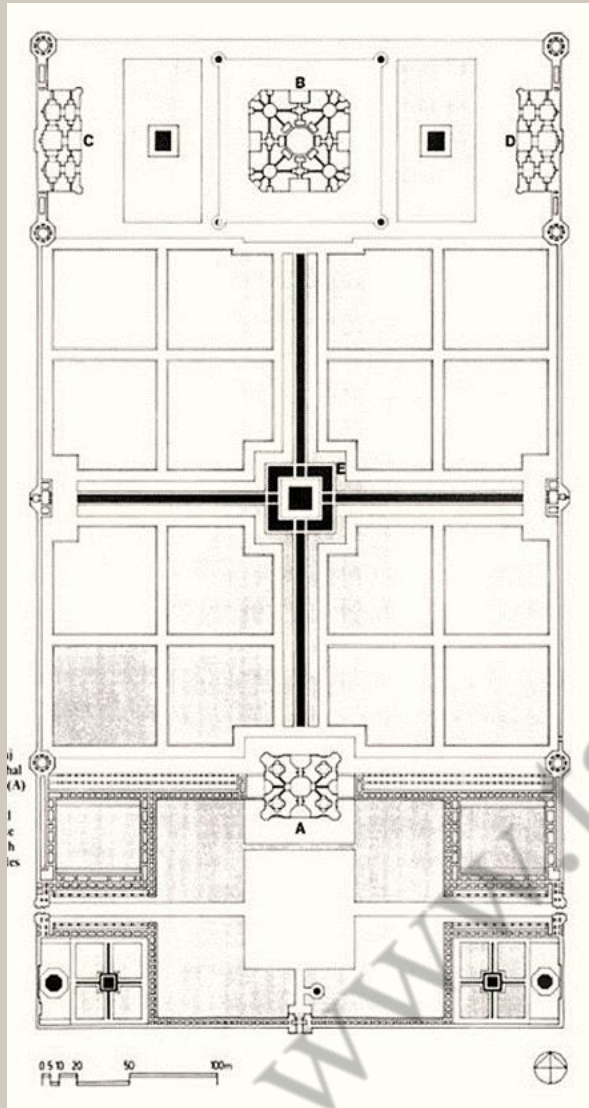
تاج محل در آگرا

تصویر رو به دروازه باغ است. نظام کاشت کلاً تغییر کرده است. طرح گره چینی باغچه‌ها (در دو طرف نهر) ویژگی باغچه‌های هندی در قرون اخیر است.

نقشه باغ تاج محل و شرح هندسه باغ

(تحلیل فضایی این هندسه به عهده دانشجویمان است)

شرح: باغ مستطیلی در جهت شمال - جنوب است که در ابتدای آن یک جلوخان به شکل مستطیلی عمود بر محور طولی باغ قرار دارد. جلوخان دو حیاط بزرگ چهاربخشی دارد، بعلاوه بناهای دوگانه خدمه و نگهبانان در دو جانب عمارت سردر. فضای جلوخان دو محور عمودبرهم دارد که یکی در راستای محور ورود به باغ و محور اصلی حرکتی در باغ است. بقعه در راستای محور باغ در انتها روی سکویی بلند و درون محوطه‌ای مستطیل والحاقي به فضای اصلی باغ که مربعی چهاربخشی است، قرار دارد با دو عمارت قرینه در دو سوی بقعه. در نتیجه محوطه اصلی باغ در درون برج و بارو به سه بخش تقسیم شده که قسمت میانی مربعی است با نقشه چهاربخشی مألوف در هندوستان و با مرکزیت حوض آب و آبناهای پیرامونش و دو محور عمود برهم آب جاری. محور عریض خیابان باغ معابری در دو سوی محور عریض آب دارد. کرت ها هم انتظام چهاربخشی دارند.

ریشه های طرح باغ های اسلام هندوستان

پیش از مغولان تیموری در هندوستان باغ سازی رواج داشته است

■ در بودیسم باغ به عنوان مکانی برای آرامش و مراقبه یک ایده اصلی بوده و نمونه هایش باغ های متصل به دیرها در هند است که عرصه آن ها به چهاربخش بر اساس یک اصل کیهان شناختی (طرح ماندالا) تقسیم می شده است.

■ الگوی باغ بودایی برگرفته از باغ های معابد هندو بوده است. بنای معبد هندو را در مرکز محوطه و در محل تقاطع محورهای منطبق بر چهار جهت اصلی می ساخته اند.

■ مهاراجه ها کاخ - باغ هایی می ساختند که ویژگی های فرمال خود را داشتند.

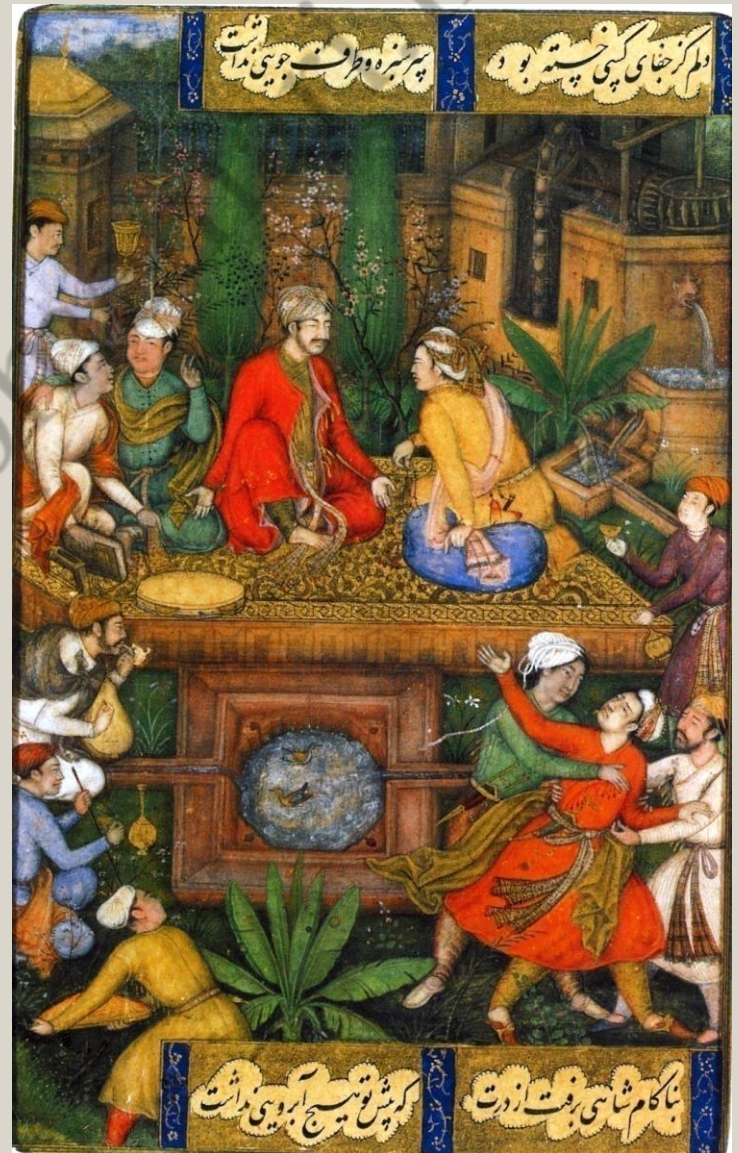
■ در جنوب هند در طراحی باغ ها از آب روان به طرز فراوانی استفاده می شده است.

باغ های دوران اسلامی هند به فرمان پادشاهان ترک نژاد متأثر از فرهنگ و هنر ایرانی در سرزمینی با فرهنگ هندو ساخته شده اند. بنابراین در هر سه فرهنگ ریشه دارند.

مینیاتورهای قرن هفده میلادی، آب گیاه پرنده و باغ ساز ایرانی

۱- مراسم دربار در باغ ۲- واقع‌گرایی نسبی هینیاتورها برای فهم باغ‌ها یاری دهنده است

نظام آب رسانی به باغ های هند

آبرسانی با چرخاب از رودخانه به باغ جریان آب نهرهای بزرگ در داخل باغ

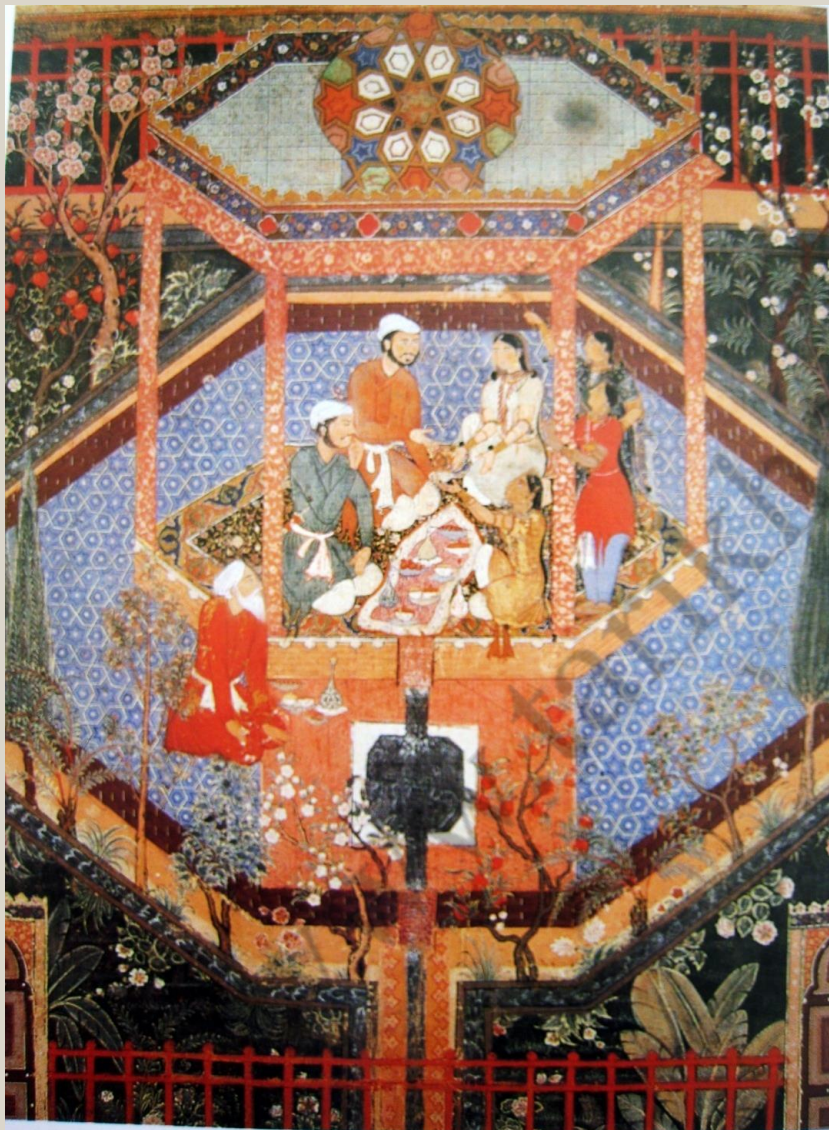
زندگے درباری و مراسم رسمے در باغ

منظر کرت‌های باغ، گونه‌های گیاهی، حصار و چشم‌انداز کوه‌های پشت باغ، از ویژگی‌های باغ‌های کشمیر

زندگی و مراسم گوناگون در نظرگاه‌های باغ‌های سلطنتی

فرش اندازی در مقابل حوض آب و یا آلاچیقی درون آب هر دو نظرگاه‌های نیمه دائم متناسب با روحیه ترکان بیابانگرد

ساخت کاخ - باغ های عظیم در دوران مغولان هند

ارگ فیض آباد

مقیاس باغ به حدی بزرگ است که دو رودخانه از میان و بالای آن میگذرد.

پیش زمینه تصویر "زنانه باغ" به معنی حرم یا اندرون است.

شیب زمین و امکان ساختن بناهای چند طبقه بر گستردگی چشم انداز و فرحبخشی نظرگاهها افزوده است.

یک حیاط - باغ، در بخشی زنانه در ارگ - باغ فیض آباد

حیاط با طرح چهار بخشی و ایوانی
با شاهنشینی در انتها.

در دو جانب، ایوانهایی مشرف به
حیاط هستند که از زیر هر کدام نهر
آبی به استخر حیاط می ریزد.

آب این حیاط خود به سطحی
پایین تر که استخری و اتاقهایی با
پنجره مشبک مشرف بر استخر دارد
به صورت فواره بلندی وارد
می شود.

www.tarikhomemari.ir

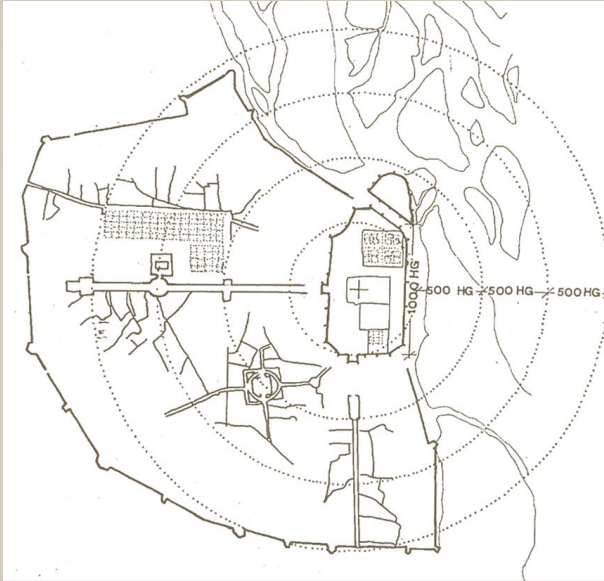
محل باغ‌های مشهور هندوستان

شهرهای سلطنتی مغولان هند

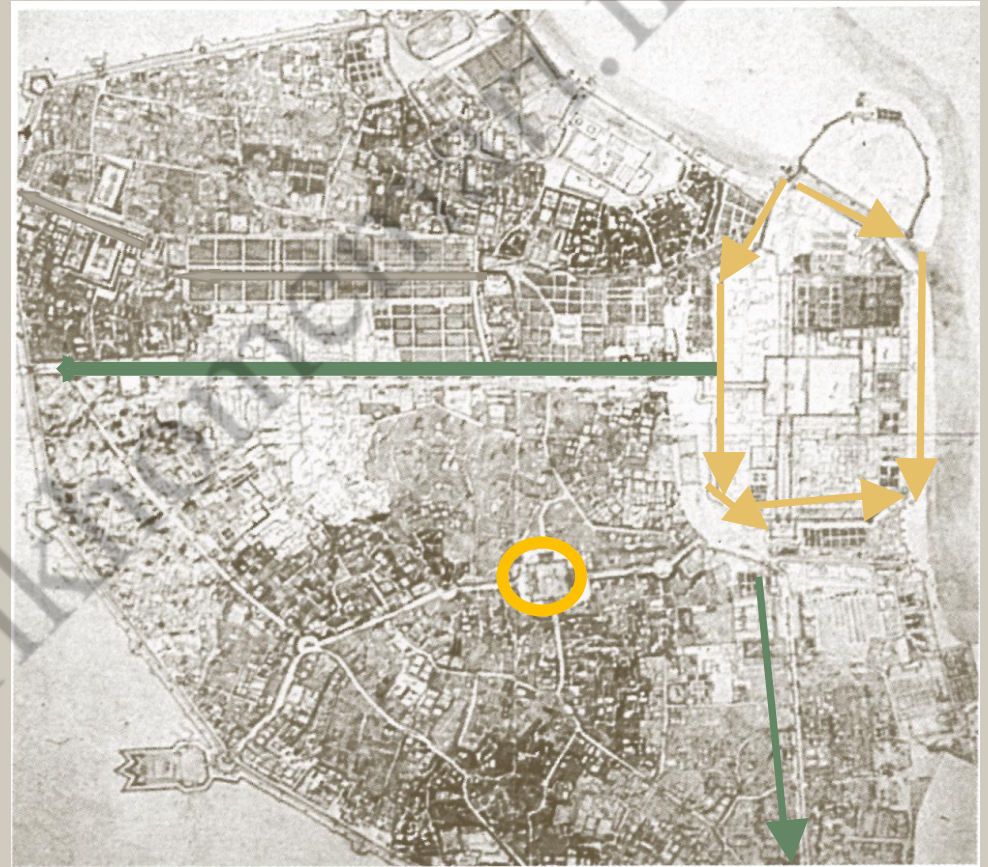
پادشاهان مغولی هندوستان و همسرانی که نامشان با باغ یا باغسازی همراه است.

- دهلی
- لاهور (پنجاب پاکستان)
- سرینگر (کشمیر هند با دریاچه دال)
- آگرا (اوتارپرادش با رود جومنا "يامونا")
- فتح پور سیکری (اوتارپرادش)
- سگندرا (اگرا، اوتارپرادش)
- اورنگ آباد (مهاشتر)
- جیپور (راجستان، باغ‌های درون آب)
- بابر (سرلسله شهنشاهان هند)
- همايون
- اکبر
- شاه جهان (همسرش ارجمندبانو ملقب به ممتاز محل)
- جهانگیر (همسر ایرانی اش نور جهان)
- اورنگ زیب (ساخت باغ - مقبره "بی بی کا" همسرش که به تقلید از تاج محل مقبره مادرش بوده است.)

"قلعه - باغ" و "شهر - باغ" شاه جهان آباد و خیابان‌های شهری آن (شاه جهان آباد: دهله فعلی)

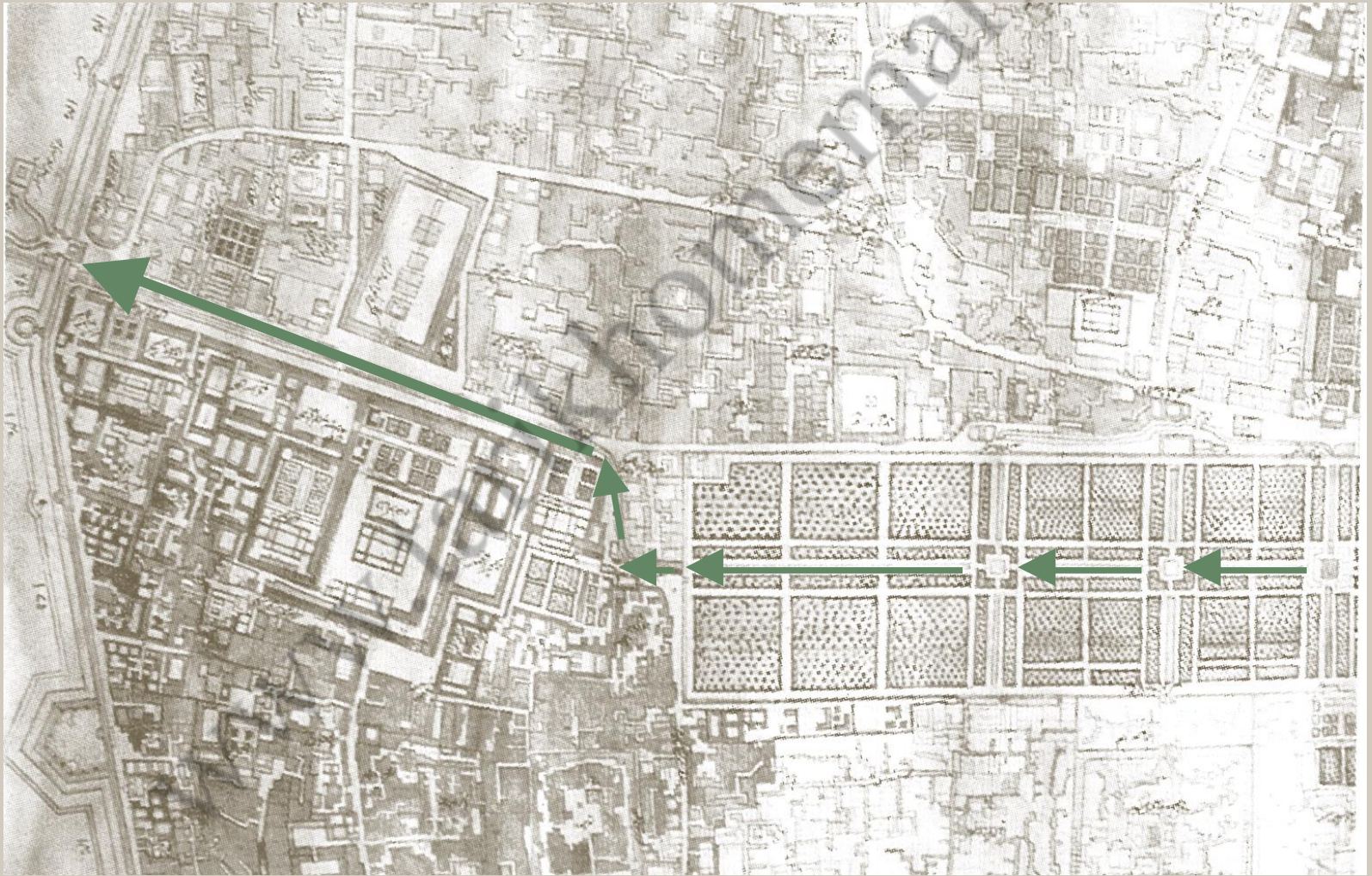

ارگ در بالا و مسجد جامع در مرکز شهر قدیم و خیابان مستقیم داخل شهر از دروازه ارگ تا دروازه لاهوری. در شمال خیابان محله باغ‌ها است و باغ عظیم "بیگم" (باغ صاحب آباد) هم دیده می‌شود. (خانه - محله) "حولی‌های" اعیان مجاور ضلع جنوبی هستند. داخل و بیرون ارگ هم باغ‌هایی قرار دارند.

خیابانی که از ارگ به دروازه می‌رود شهر را به دو قسمت کرده، بخش قدیمی که مسجد جامع دهلی در مرکز آن است به نام (چاندنی چاوک) و بخش جدید که محل باغ‌ها و "خانه - محله‌های" اعیان است

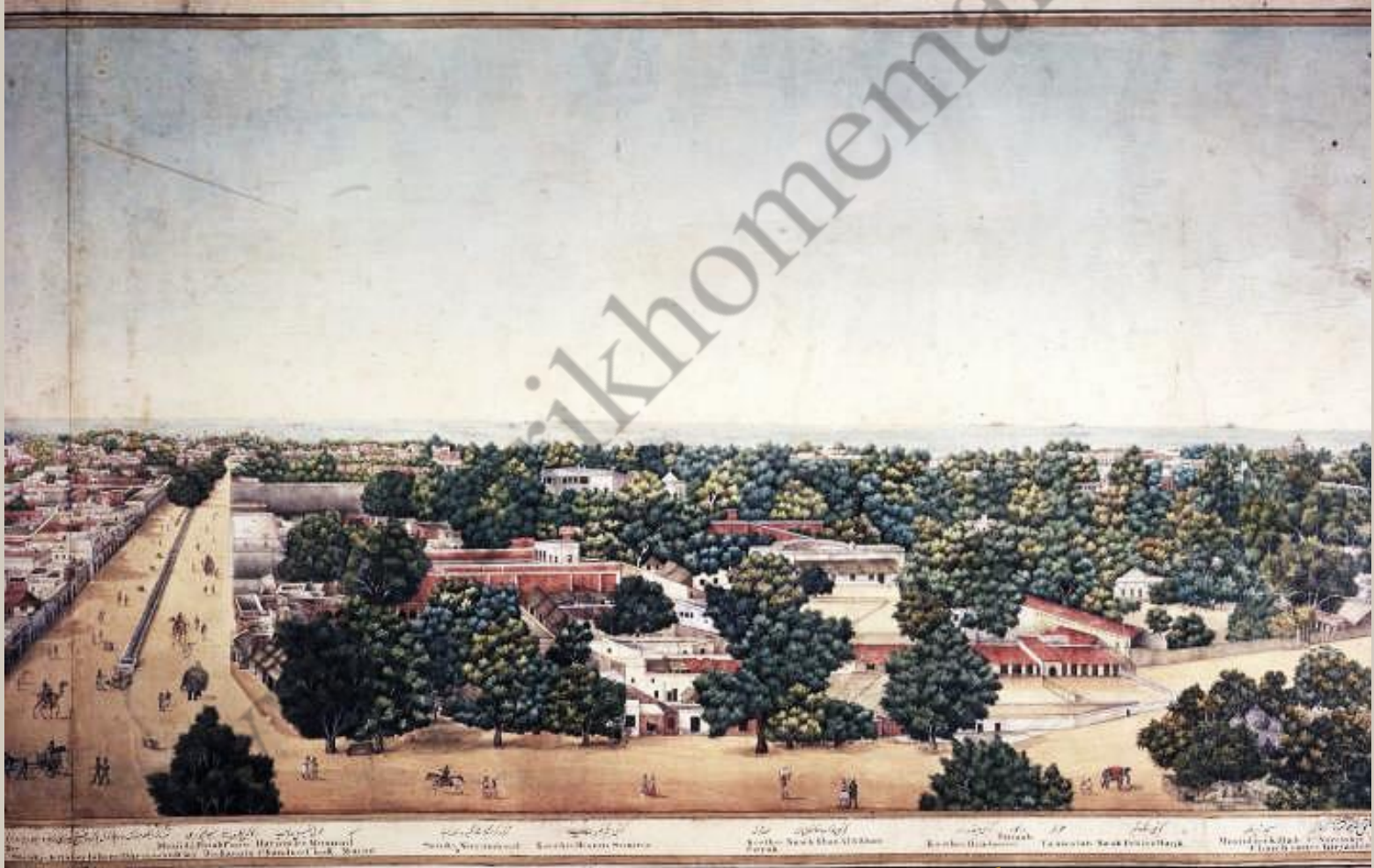
باغ پیغم و نهر جاری در شهر که از **خیابان باغ** گذشته وارد بخشی از شهر می شود و **یک خیابان شهری** تا محل دروازه را شکل می دهد

منظر شهر دهله از بالای حصار ارگ:

محله باغها و راستای خیابان عریض دهلی با نهر آب در وسط و درختکاری فقط در انتهای خیابان

(نمونه‌ای از ایده حضور خیابان مستقیم با مسیر آب در شهر و لب نه همپایه خیابان چهارباغ اصفهان)

شاه جهان تقریباً همزمان شاه عباس صفوی با چند دهه تأخیر بوده است

دژ سرخ و شهر دهله در کنار رود جُمننا یا "پامونا" و باغ های اوگ و شهر

یک نمونه خامی از شهر - باغ که اولاً عنصری چون خیابان باغ در شهر حضور دارد و ثانیاً بخشی از شهر پراز باغ است، اما هنوز صورت پخته شهری با ساختار باغ یا شهری به سان باغ، مانند اصفهان را ندارد.

الگوی باغ های مربعی چهاربخشه با ریشه عقاید هندوی بر اساس طرح "ماندالا"

بنای معبد در مرکز هندسی باغ قرار دارد.

برخی باغ - مقبره های مغولان هند، مانند باغ - مقبره همایون بر اساس این الگوی کلی و با تغییرات جزئی ساخته شده اند.

دیوان خاص:

قلعه سرخ دهلی به صورت رواقی دورگرد و تماماً باز به اطراف، چاتری‌های چهارگانه و اشراف به محوطه‌ای که امروزه از حالت باغ تاریخی خارج شده است.

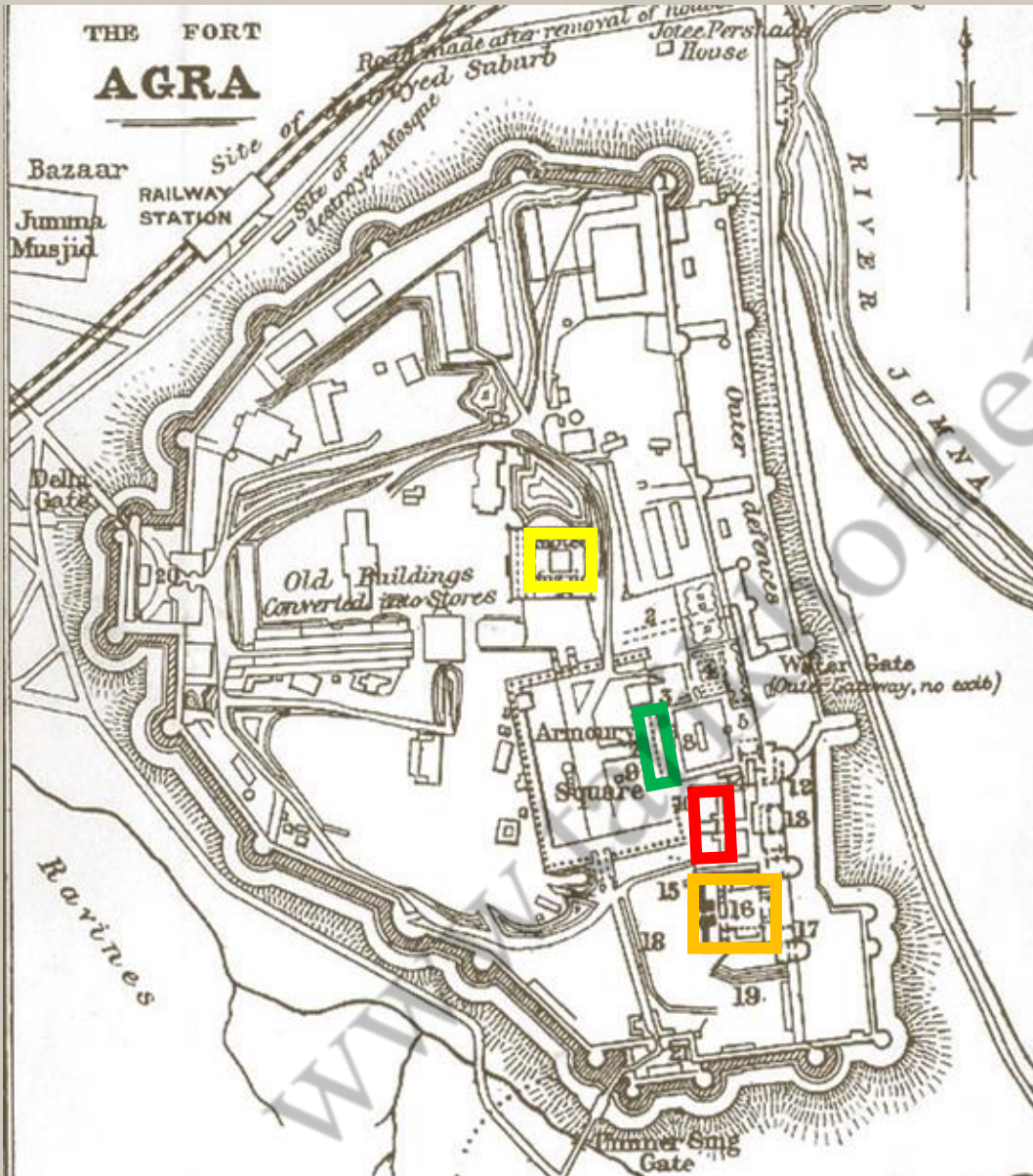
"دژ سرخ" آگرا

در جوار رودخانه جمنا

(پامونا)

عکس زیر: دیوان خاص با باغ انگوری که نظام کاشت آن تغییر شکل یافته است. در نقشه، محدوده سرخ، انگوری باغ و دیوان خاص است.

محدوده سبز: دیوان عام است که اینجاقضایی تماماً رواق و در مقابلش میدان مشق است. محدوده زرد موتی مسجد است. محدوده نارنجی کاخ جهانگیر که خود به صورت یک قلعه-باغ است.

خاص محل (دیوان خاص) در قلعه آگرا

بنا با مرمر سفید، مشرف بر محوطه چهاربخشی باغ و آبنمایی برجسته در مرکز طرح، (همانطور که در مینیاتورها دیدیم). آبشده و جوی‌های آب حذف شده بجایش پله و کفسازی جدید و باغچه به سبک "پارتر" های باروک کار شده است.

دیوان خاص در قلعه - باغ آگرا

رواق عریض و جزئیات طراحی شبیه دیوان خاص ارگ دهلی است، تأثیر پذیری از هنر و معماری صفویه توسط حجاران و معماران هندی در سمت چپ تصویر مشهود است.

سالن داخل
دیوان خاص
در در آگرا
و
آبنمای مزین آن
و

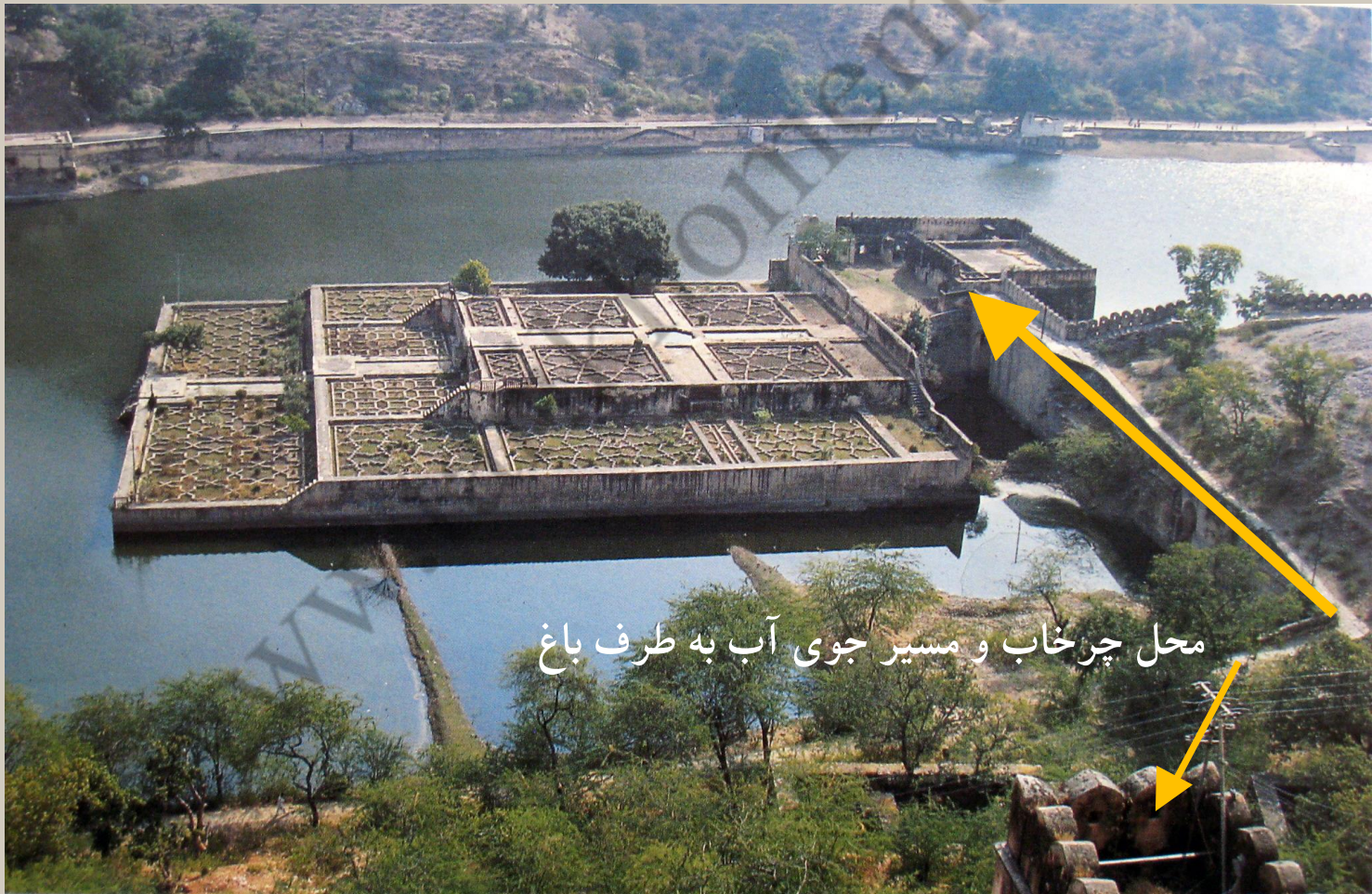
تأثیرات معماری صفویان
در تزئینات و طراحی فضا

آبنمای وسط این تالار و سنگبری
دیوارها به صورت "چینی خانه" در
کاخ عالی قاپو و معرق کاری هایش با
سنگ رنگین ویژه معماری هند ملهم
از کاشی معرق است. نوع قوسها
نیز ملهم از معماری صفویان است.

باغ همچون یک جزیره در دریاچه مائوتا **Maota Lake** جزیره از ارگ عنبر

از نوع باغ تخت و بدون درخت شاید برای اشراف کامل به منظر آب و دارای نظام گره‌چینی که مناسب کاشت گل و بوته‌های کم ارتفاع است. آبرسانی با چرخاب از رودخانه بوده و بنای نظرگاهی باغ از بین رفته‌است. با لاترین تخت باغ دارای طرح چهاربخشی با حوضی در مرکز است.

محل چرخاب و مسیر جوی آب به طرف باغ

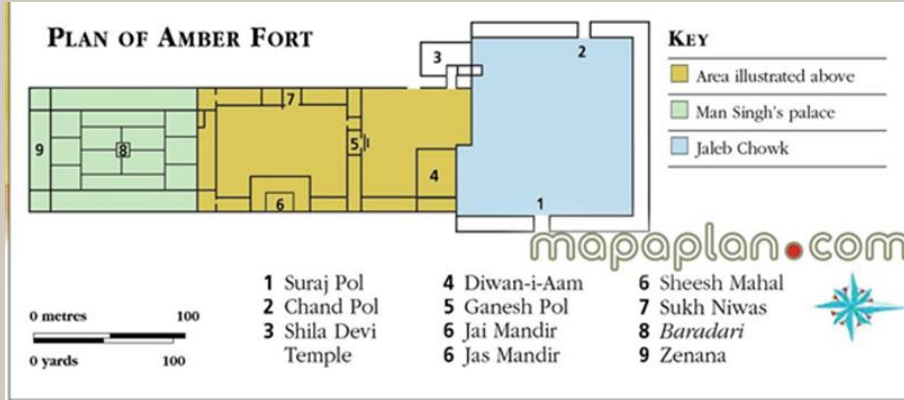
"باغ - جزیره" در پایین دست دژ و بیرون از حصار ارگ عنبر است، ادامه باغهای ارگ به آنسوی دریاچه کشیده می‌شده و حصار دوم در آنسوی دریاچه بوده است. استخوانبندی طرح گره‌چینی باغچه‌ها از مصالح سخت است و "باغ - جزیره" صورت پلکانی دارد.

حصار مجموعه ارگ و باغهای پادشاهی تا آنسوی دریاچه مائوتا و چشم انداز جنگل و کوهستان مجاور دریاچه برای ارگ که روی تپه مقابل است.

نقشه درخت چنبر

نقشه پایین: حیاط - باغ با طرح گره چینی باغچه‌ها مقابل دیوان خاص است. سمت راست نقشه، میدان ورودی که خودباغی با طرح دوچهاربخشی متصل است.

حیاط‌های اصلی در از چپ: زنانه، دیوان خاص، دیوان عام، میدان ورودی

قصر باغهای عظیم آبه : طرح فیض آباد در مقیاس یک شهر کوشک - جزیره در میان دریاچه دیده می شود

: Jal Mahal Jaipur

"قلعہ - باغ" در رودخانه و پایۂ کوشکی کہ ویران شدہ، درون آب
یادآور باغ عباس آباد بہشہر

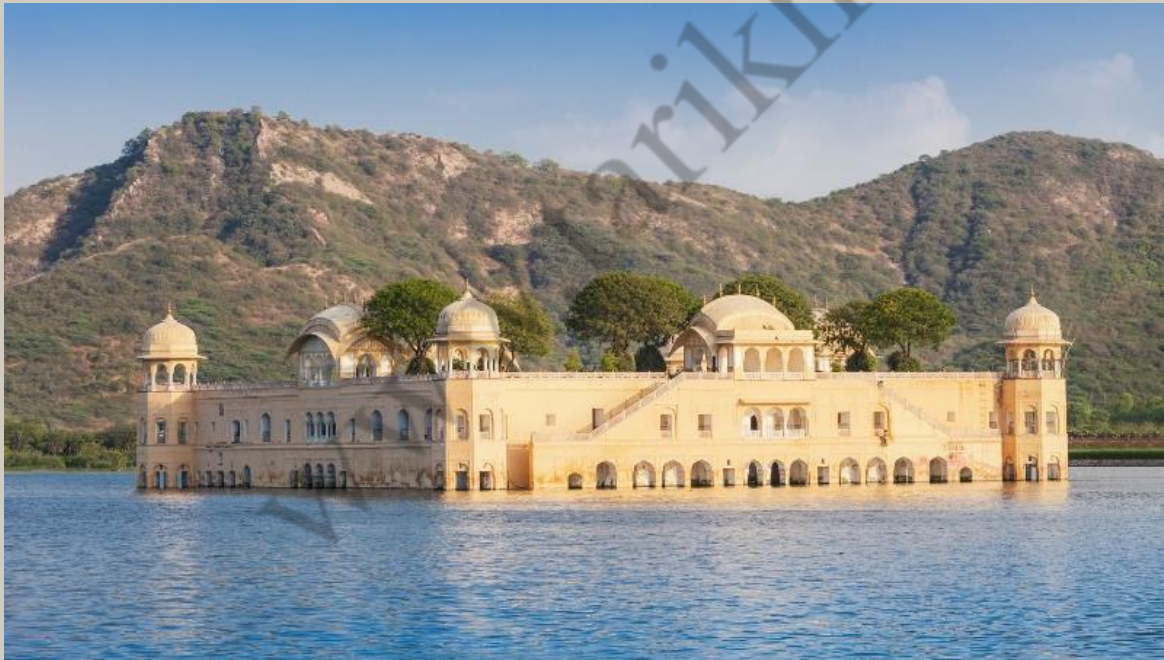
باغ عباس آباد پشهر:

شبهت محیط پیرامون این باغ و ایجاد دریاچه در بخشی از رودخانه و نظرگاهی در آب با نمونه‌های هندی

قلعه - باغ
"جال محل"
در جیپور

منظر آب و کوه از باغ دیدنی
است.

بناهای مرتفع تر از حصار
باغ و حصاری که خود
نظرگاه‌های متعدد دار به
دلیل نظاره کردن منظر زیبای
پیرامونی ایجاد شده‌اند.

بخش سوم:

باغ‌های خارج دژها با فضایی شبیه‌تر به باغ ایرانی

باغ - مقبره روشن‌آرا، دختر شاه جهان

« رام باغ » یا باغ گل افشان در آگرا (وضعیت امروزی)

محور آب و حوض‌های پیاپی نمودی از ساختار باغ ایرانی اما سنگفرش معبر از ویژگی‌های باغ‌های هندی است. (منظر چمن و سروهای قیچی خورده پیش زمینه و خیابان عاری از درختان سایه افکن ناشی از تغییرات معاصر است.)

باغ شالیمارِ لاهور در پنجاب

استخر عظیم، آلاچیق‌های قرینه و جزیرهٔ میان آب در راستای خیابان باغ، به طرف ایوان باغ

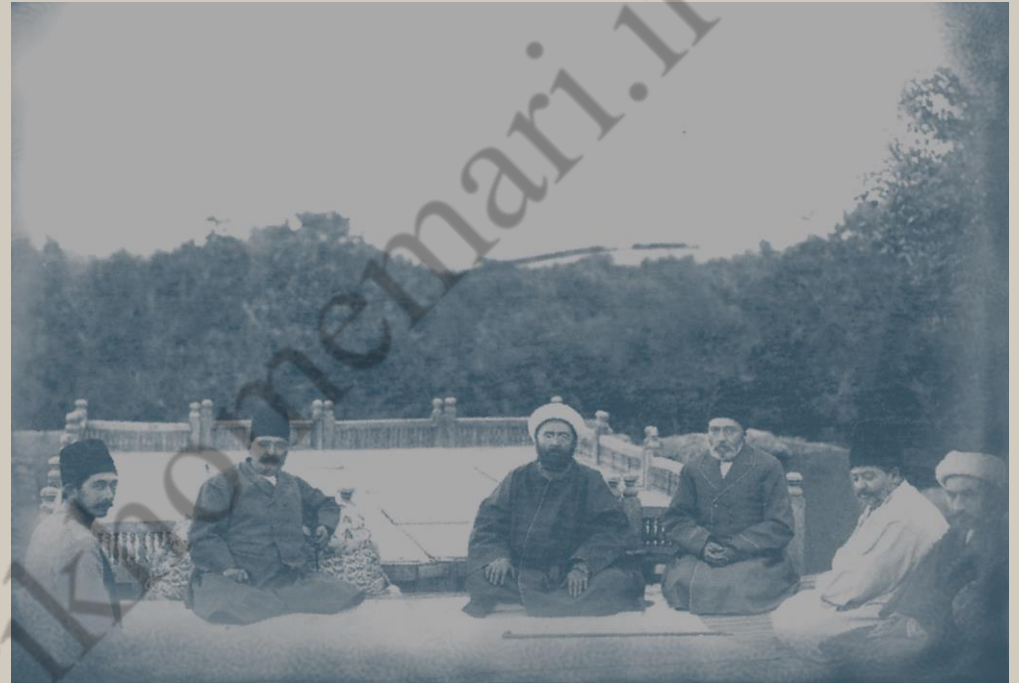
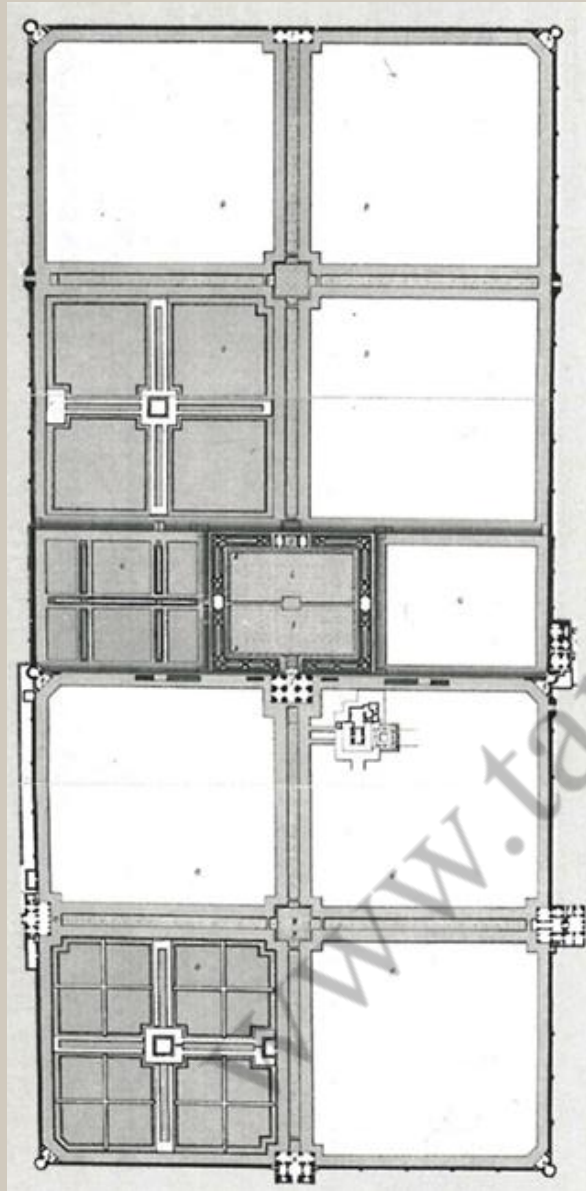

باغ شالیمار لاهور

استخر بزرگ میانه باغ با تختی بر روی بخش کناری آن و رواق سرخ رنگ مشرف به استخر

نمونه ایرانی تخت روی آب از جنس چوب در باغ تخت شیراز در ارتفاع بالای باغ

تخت سنگی
ونقشه
باغ شالیمار
لاهور، پنجاب
استخر
درمیانه بخش
وسط باغ
است

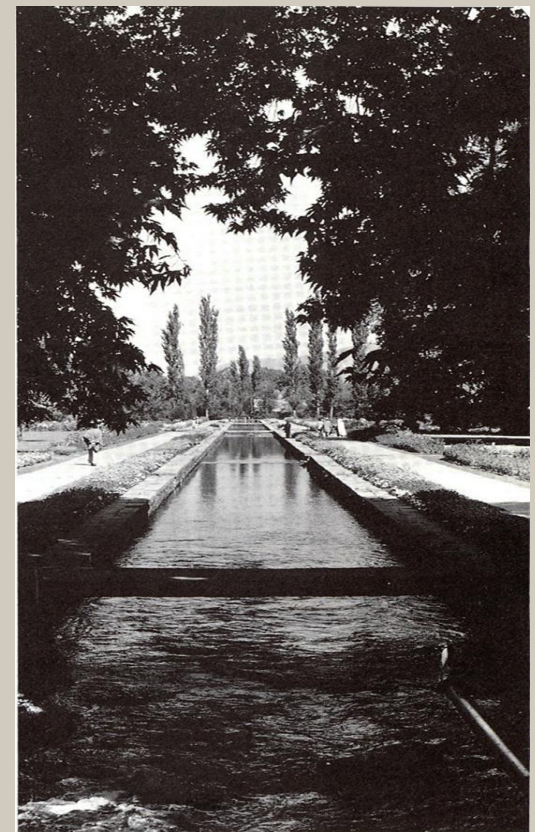
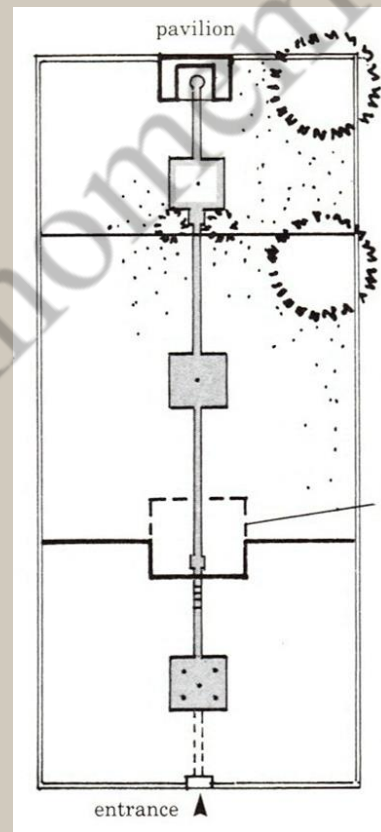
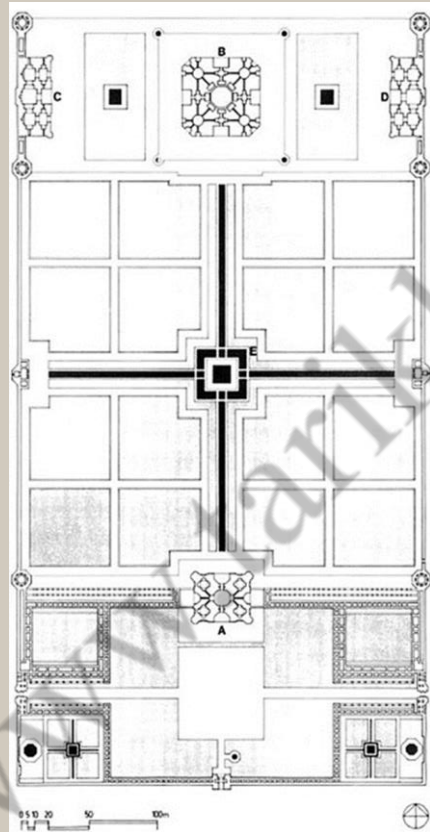
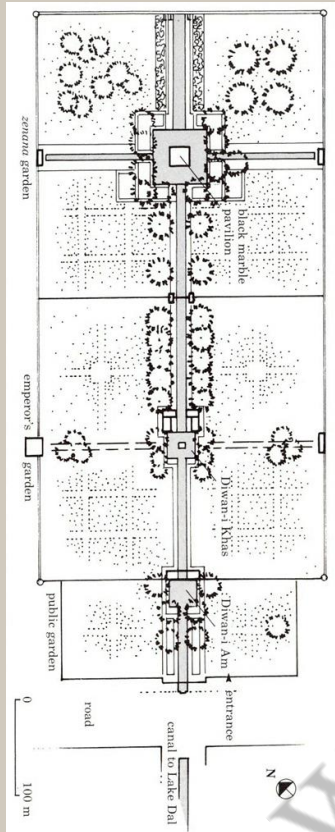
باغ‌های کشمیر

انواع متعدد از باغ‌های بزرگ و پر آب
با منظرپردازی متنوع گیاه، آب و نور

دریاچه دال و کوهستان منطقه خود جزیی از منظر باغ‌ها هستند.
نهرهای جاری از کوهستان منشاء و نیز منظر این باغ‌ها هستند.

باغ‌های با مقیاس بزرگتر و با هندسه و طراحی منظر شبیه‌تر به باغ ایرانی بیش از همه در

آگرا، کشمیر، دهلی، لاهور و... دیده می‌شوند

شالیمار کشمیر

منظره عمومی باغهای کشمیر با نهر آب عریض در میانه باغ
رو به کوه در بالا و رو به دریاچه یا رودخانه در پایین دست

باغ نشاط

منظر عمومی و مشابه در باغ‌های کشمیر، رو به کوه با نهري عريض در محور باغ
(انتظام گیاه در پیش زمینه تصویر باغ جدید است)

کوشک دیوان خاص در باغ شالیمار کشمیر

در باغ‌های مغولی هند به ویژه در کشمیر حضور آب نقشی بسیار پررنگ دارد.

دیوان خاص، محل رسیدگی به امور کشوری در حضور بزرگان بوده است.
دیوان عام، محل بارعام و رسیدگی به درخواستهای مردم بوده است.
زنانه باغ، بخش اندرون یا حرم (شبستان) باغ بوده است.

یک سرگرمی پادشاه مغول در باغ شالیمار کشمیر، نظاره همسرانش در هنگام غوطه خوردن در استخر زنانه باغ بوده است. (سنتی که ریشه در داستان‌های هندویی دارد)

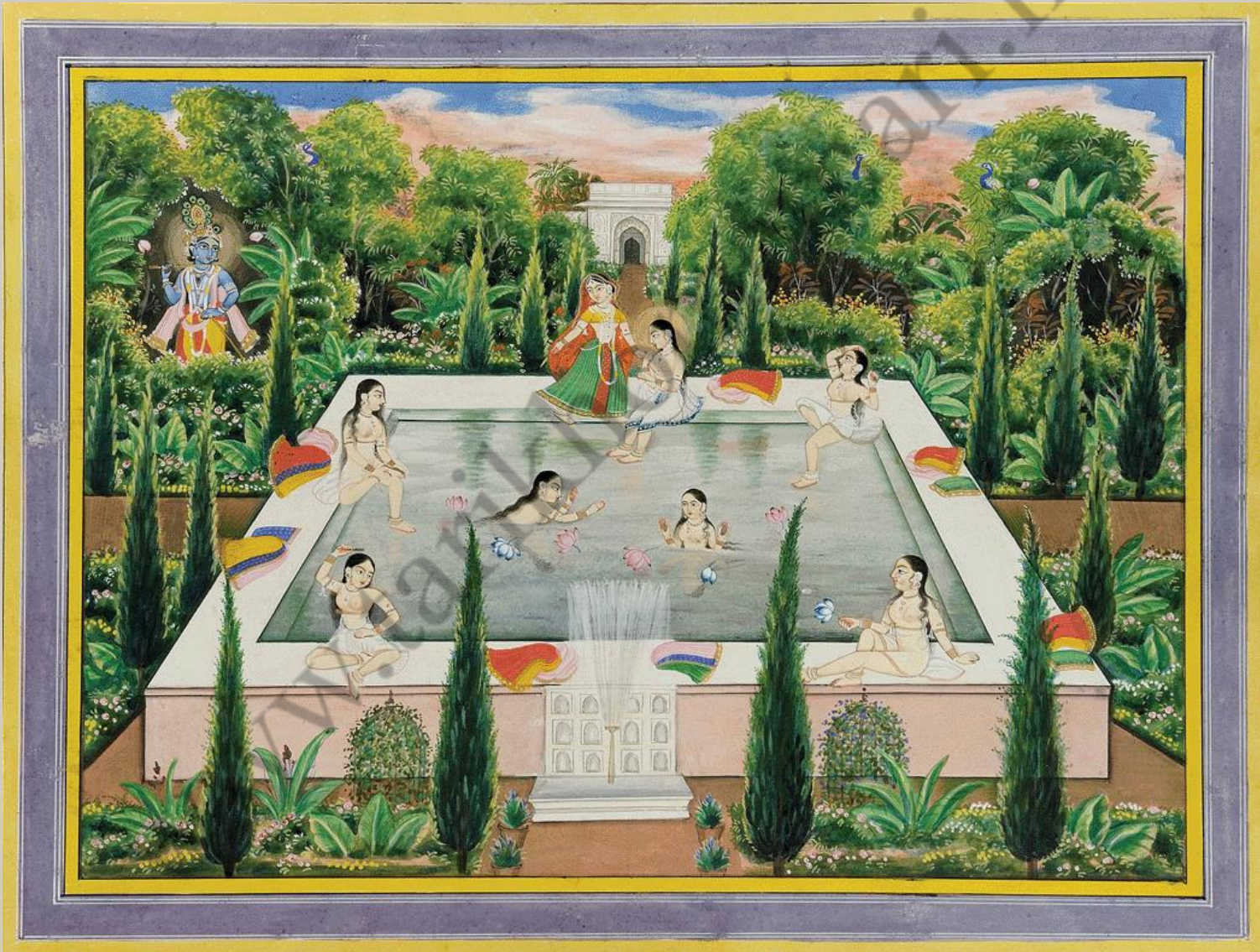
کوشک مرمر سیاه درباغ شالیمار کشمیر (کوشک زنانه باغ)

در میان استخر عظیم با فواره هایش

تماشای غوطه خوردن در آب، سنت هندی

موضوع مینیاتور: نظاره کرشنا شناگران را در باغ.

کوشک مرمر سپاه باغ شالیمار کشمیر

رو به کوه و روبه آبشارهای عریض و نسبتاً مرتفع باغ که نشان از شیب تند سطح باغ دارند.

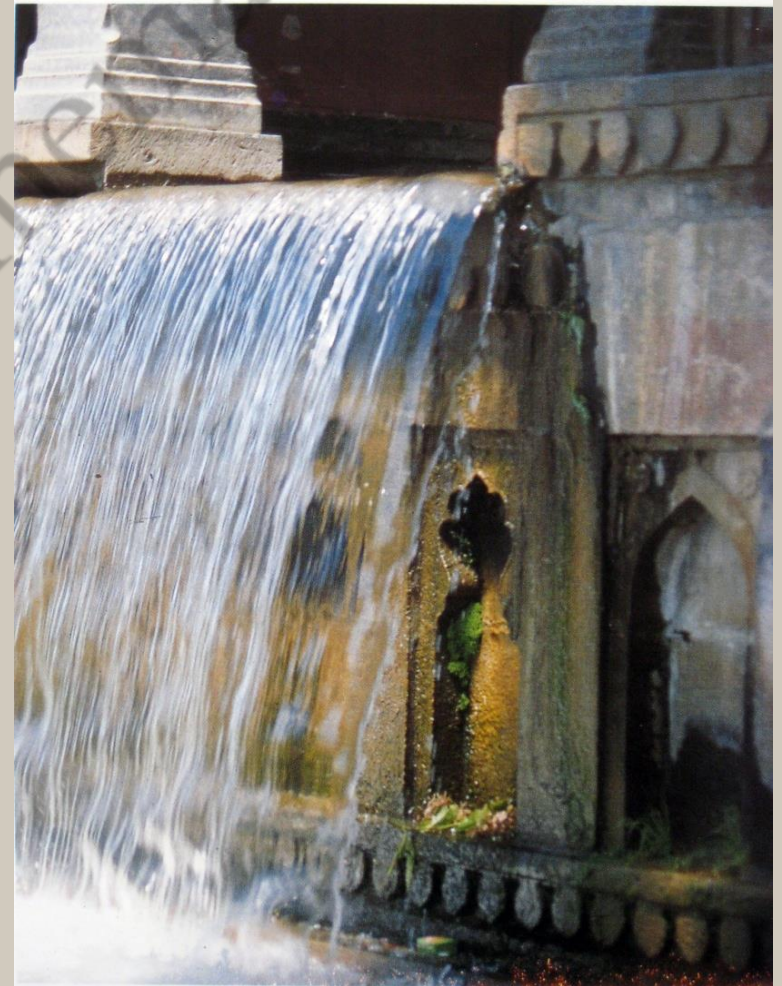
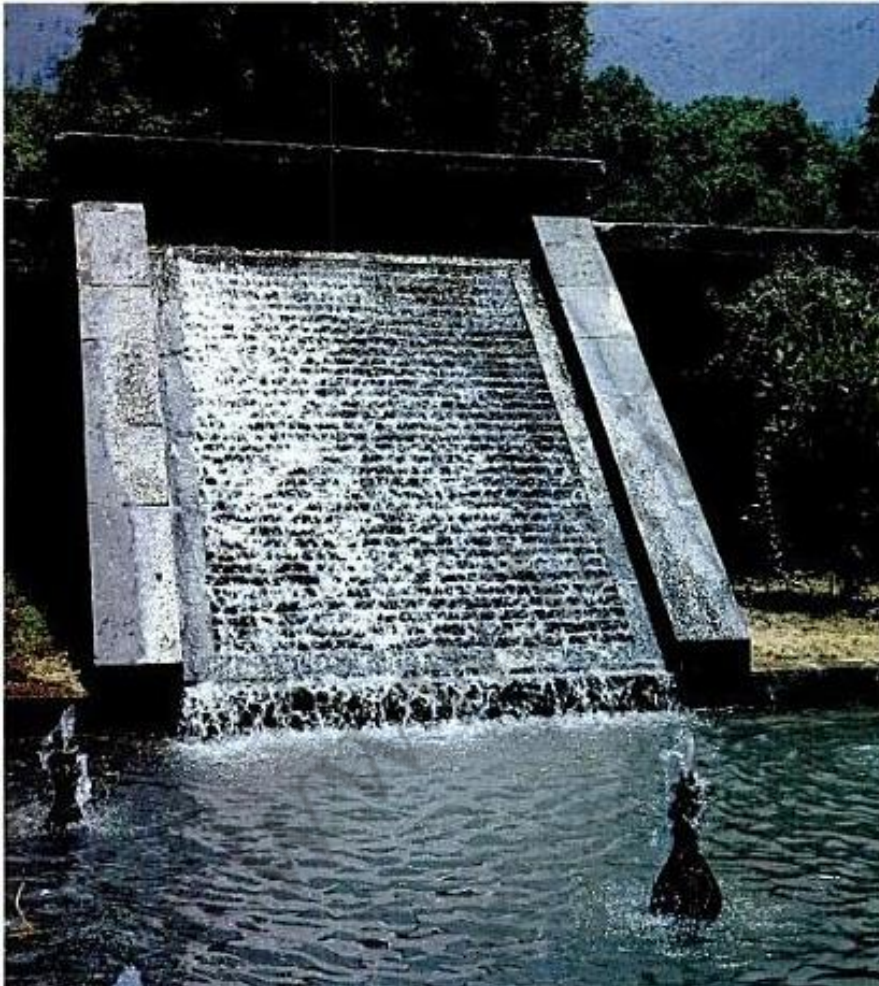

آبشیره و آبشار دریاغ شالیمار کشمیر

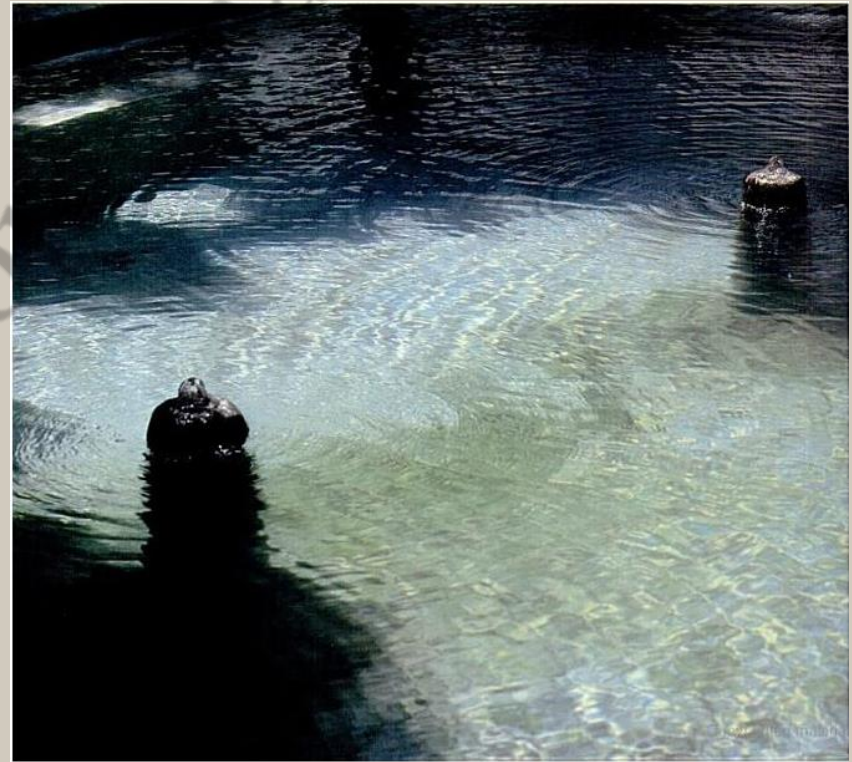
آبشار و امکان نورپردازی شب و آبشیره و بازتاب جذاب نور در روز

در این بازی‌های چشم نواز، صدا و رطوبت ذرات آب و رایحه گیاهان نم زده همه حواس را به کار می‌گیرند.

نمایش آب در باغ‌های کشمیر

محور جریان آب با آبشار و پله‌های دو طرف و استخرهای سر راه و فواره‌ها در یک نظام خطی، نمایشی باشکوه و مشابه الگوی ایرانی خیابان باغ.

فواره‌هایی که به طریق سنتی آب را بیرون می‌دهند سمت راست و فواره‌هایی که بر آن‌ها سرپیچ‌هایی نصب کرده‌اند که آب به روش جدید از آن‌ها بیرون می‌جهد.

آبشیره **Chadar** آبشیره با تختی برای استراحت یا عبور از روی آن و پلکان‌هایی در دو سو.

تحلیل این طرح یک تمرین دانشجویی است.

باغ وریپناگ کشمیر

کوشک تختگاهی بر فراز آب

Vitasta = river = نھر

بنایے نظر گاہے پر فراز
نھر

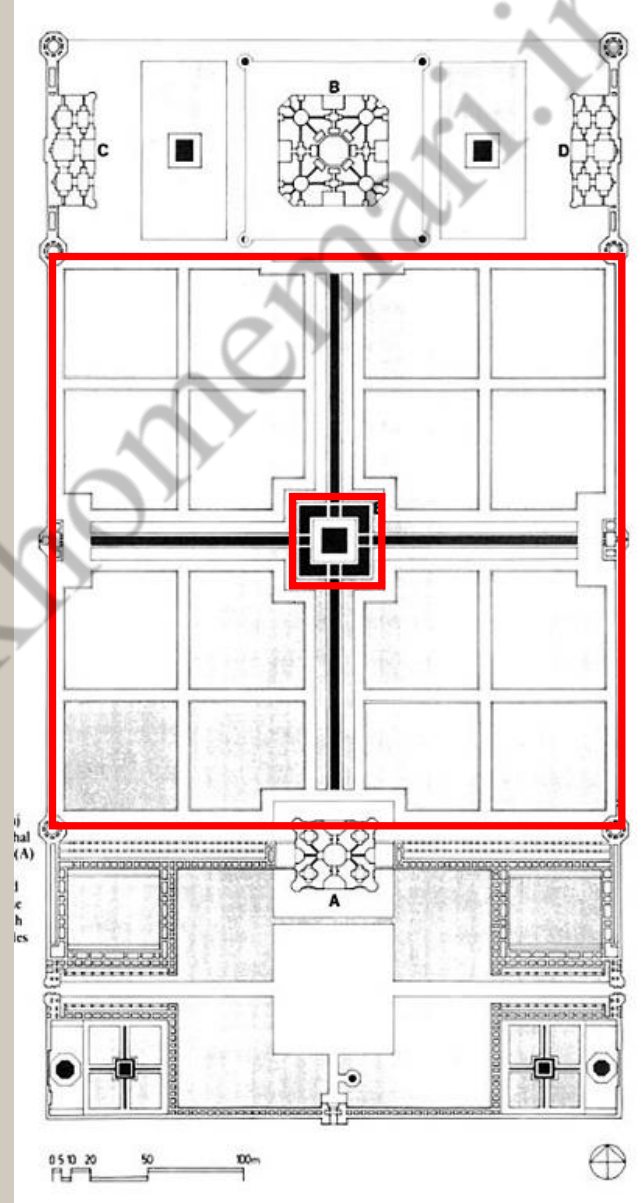
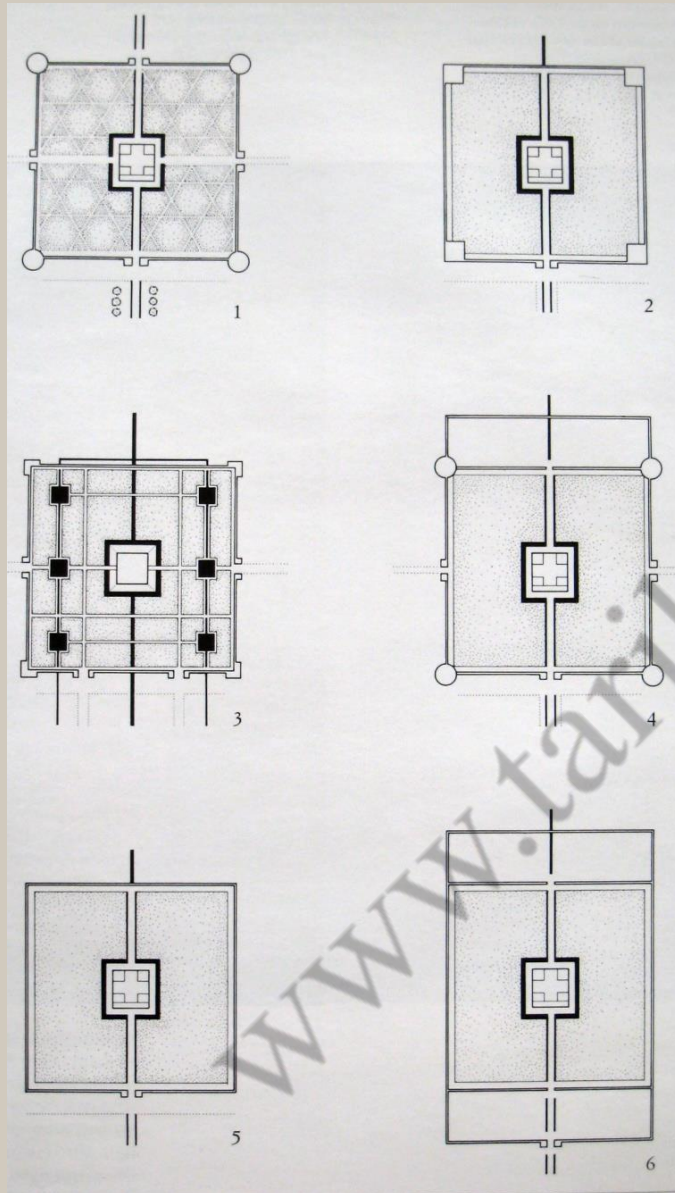
نھر از سر چشمہ بہ مخزن و سپس بہ باغ وریناک
وارد ہے شود.

نهر آب جاری در خیابان باغ وریناک

طراحی باغ‌ها بر مبنای الگوی بنیادین "مرکز" و "جهت چارگانه" (نظر پتروچول)

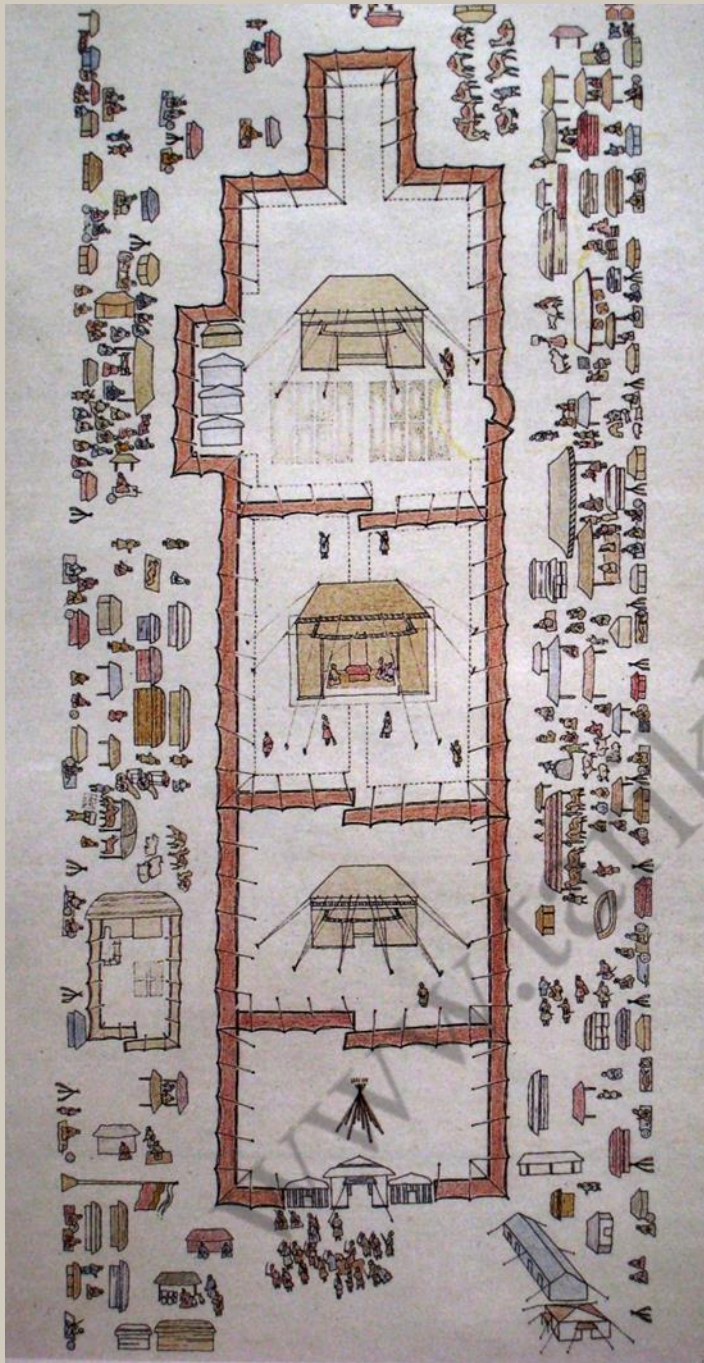

تأکید بر مرکز
همراه با تأکید بر
نظام چهاربخشی،
تفسیری از هندسه
عالم است.

جریان آب و
آبیاری باغ نظام
محوری در هندسه
باغ و شکل
مستطیل را تقویت
می‌کند.

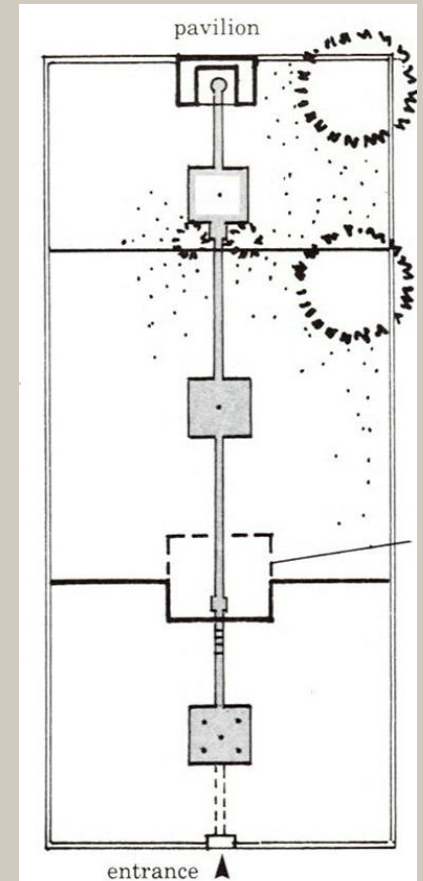
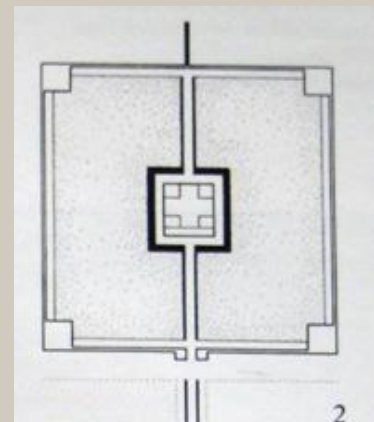
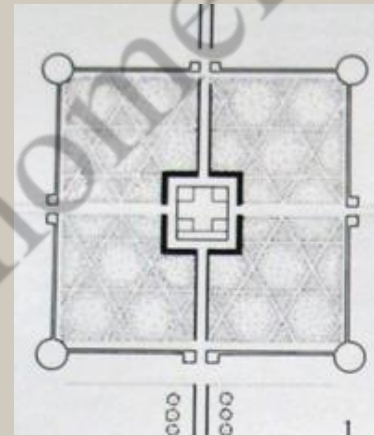
تقسیم باغ بر سه
بخش برگرفته از
نظام تنظیم فضا در
اردوهای ترکان و
مغولان است.

سمت چپ: تصویر انتظام فضایی در اردوی ترکان.

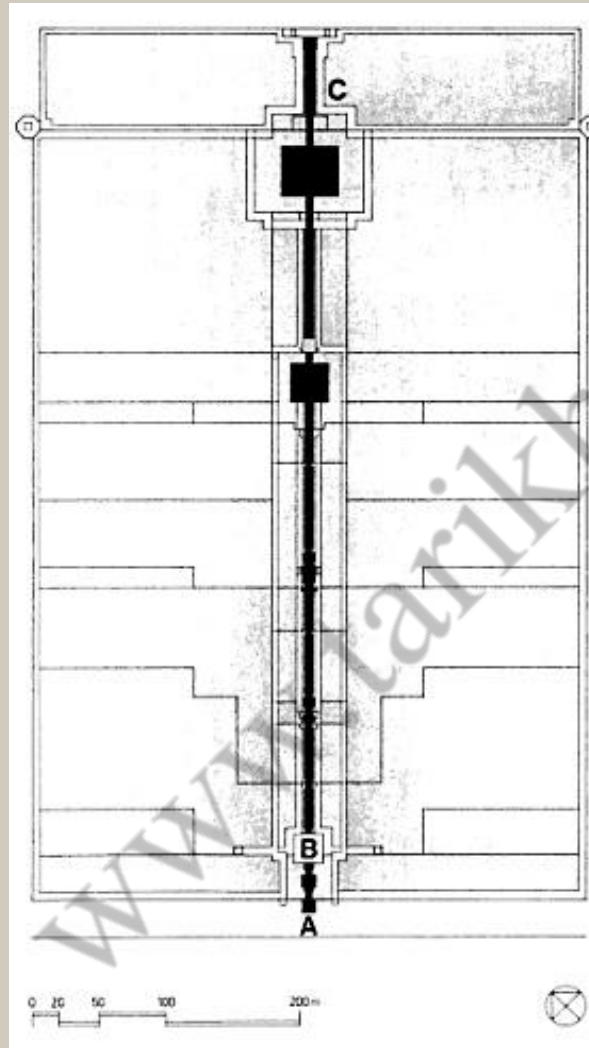
وسط: باغ ها به شکل مربع، محور آب در هندسه نقش غالب دارد، اما میل به مرکز گرایی و چهار بخشی شدن هم هست.

سمت راست: طرح عمومی باغ های مغولان هند، ترکیبی از اصول سه فرهنگ اما چون توسط باغ سازان ایرانی ساخته می شده حال و هوای باغ ایرانی در آن غلبه دارد.

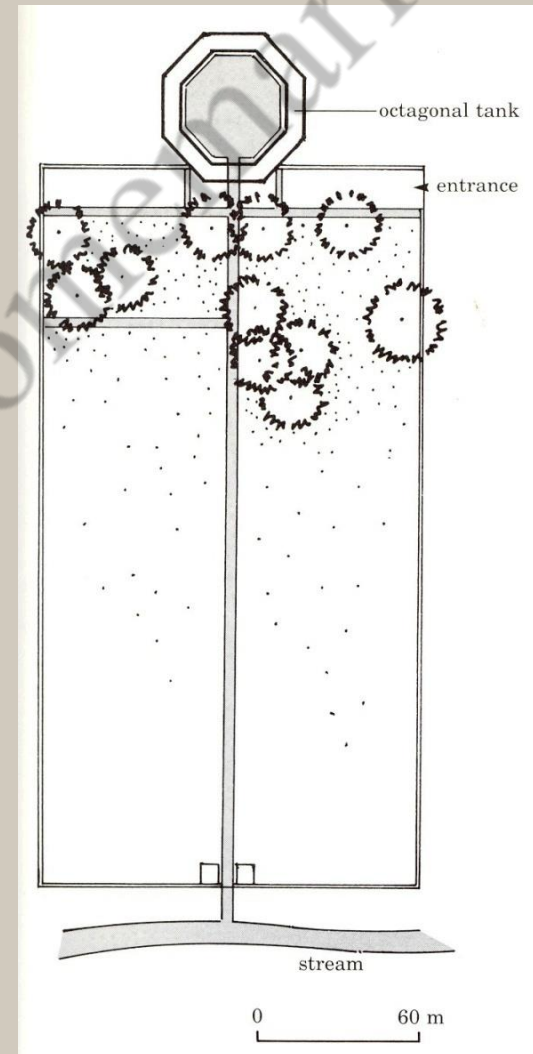

شکل مستطیل، هندسه‌ای بر اساس محور آب و شیب زمین

نشاط باغ

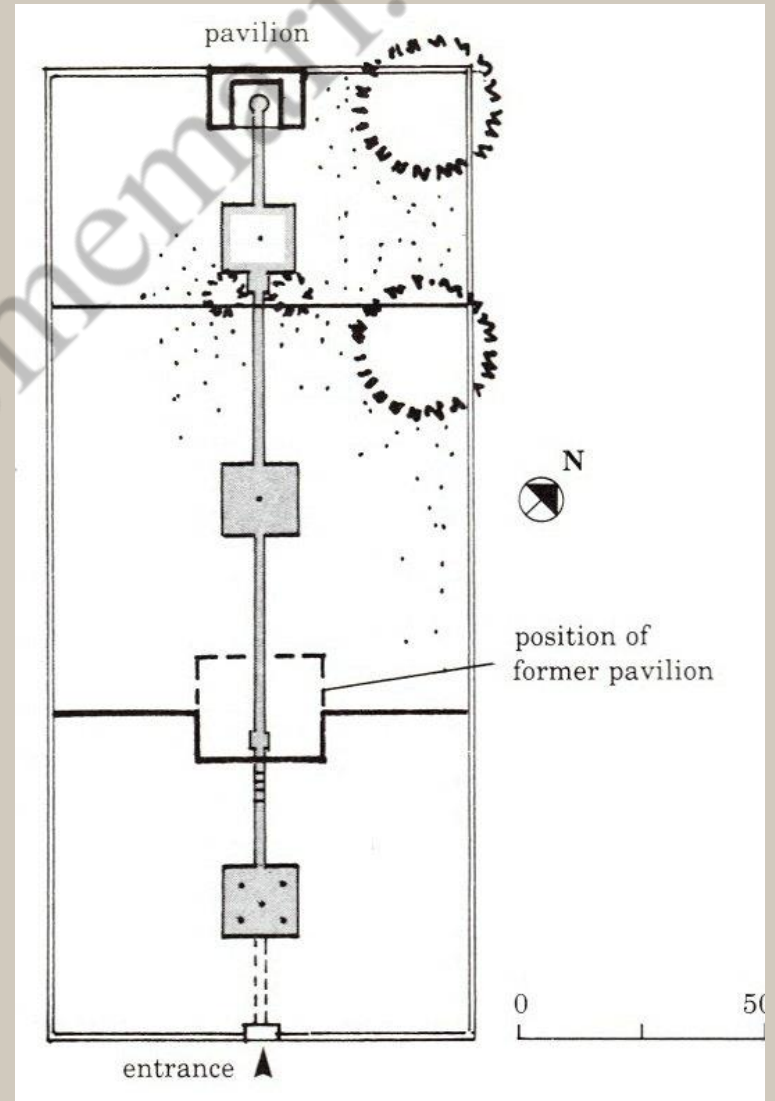
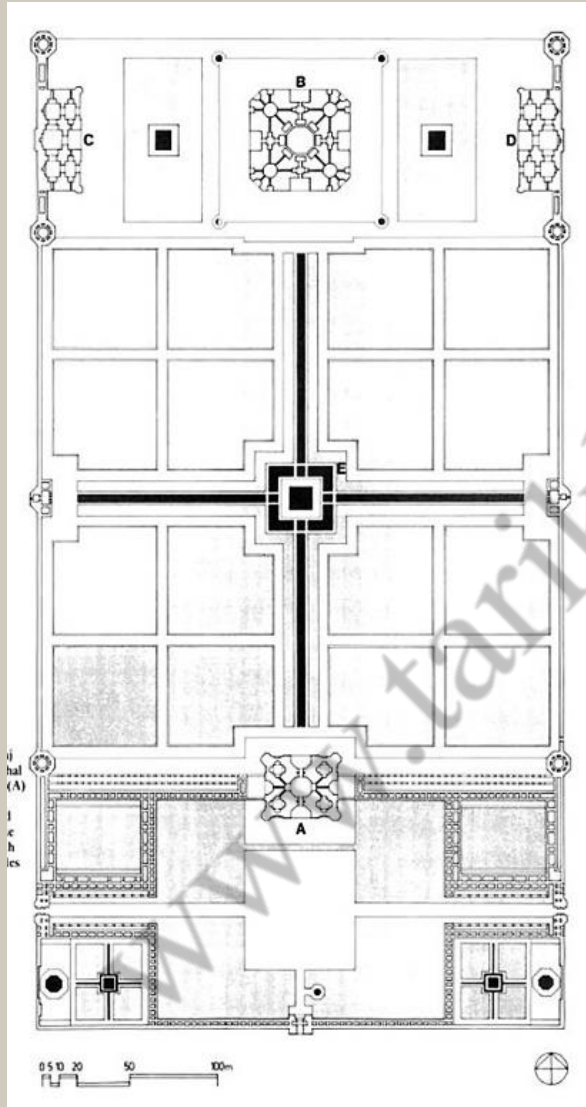

وریناگ باغ

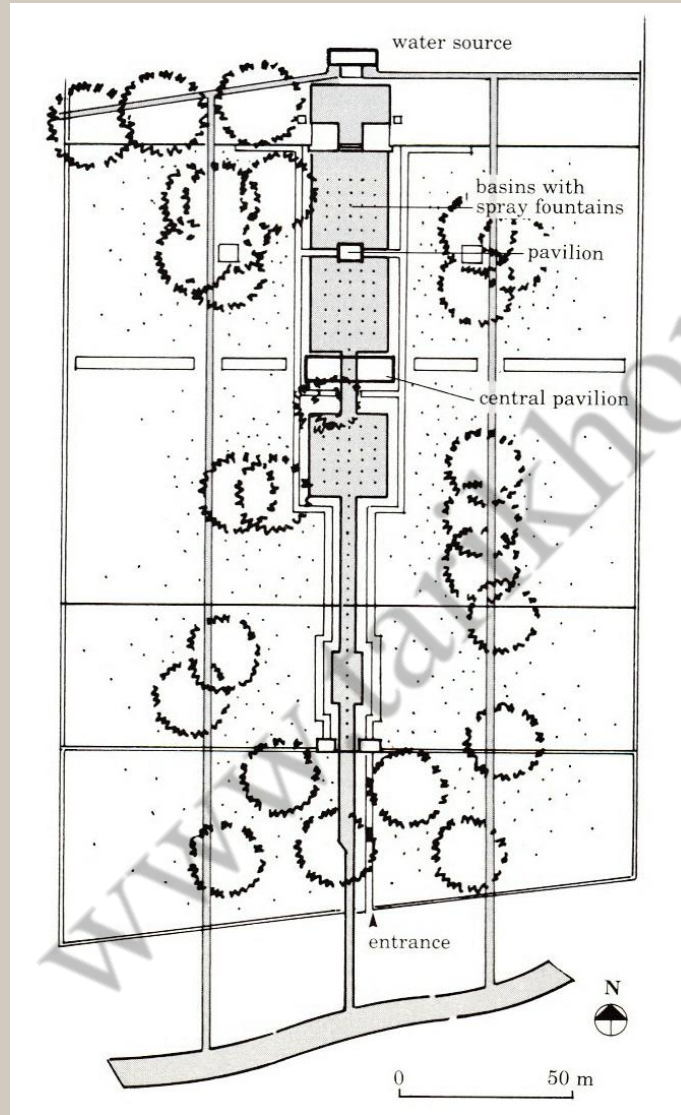
نظام سه بخشه در ترکیب با مرکز گرایه در هندسه باغ

راسته چشمه شاهه باغ، چپ: تاج محل

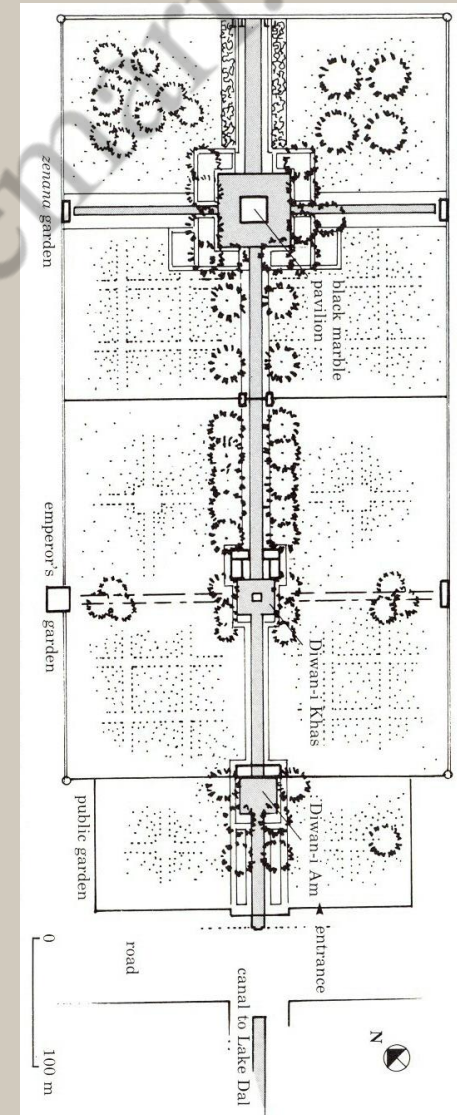

غالبه محور آب در شکل دادن به هندسه مستطیل شکل باغ

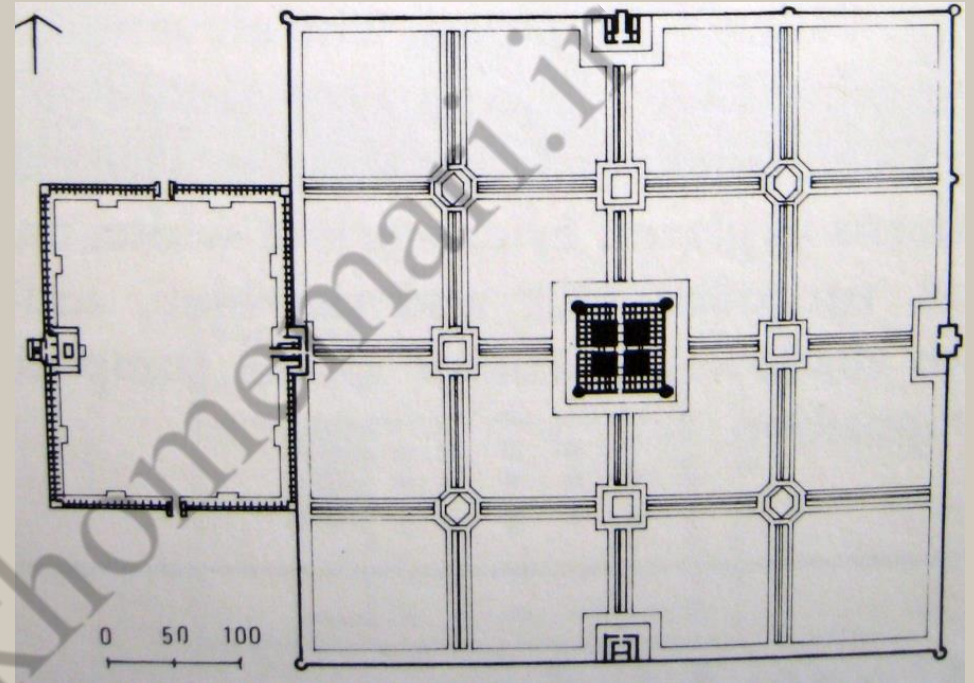
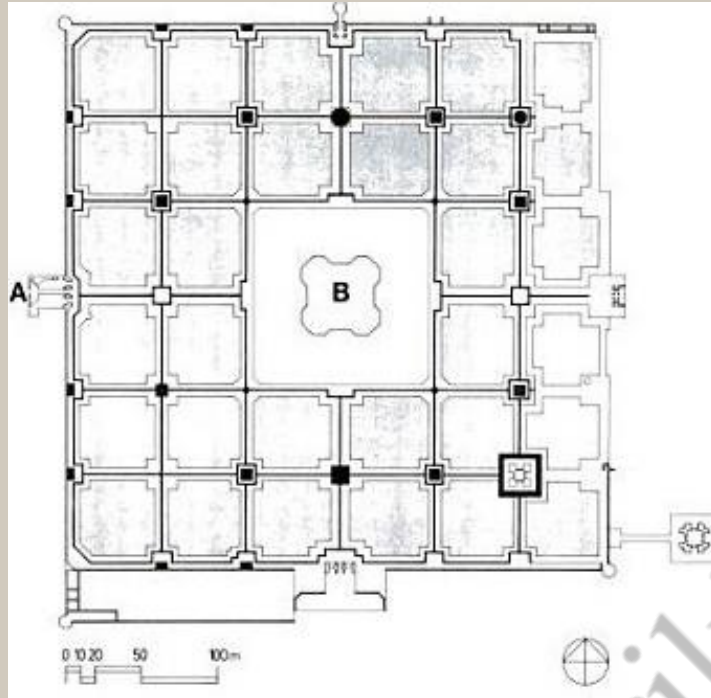
آچال باغ

شالیمار باغ

هندسه بر اساس مربع و تقسیمات مبتنی بر طرح ماندالای

باغ - مقبره همايون

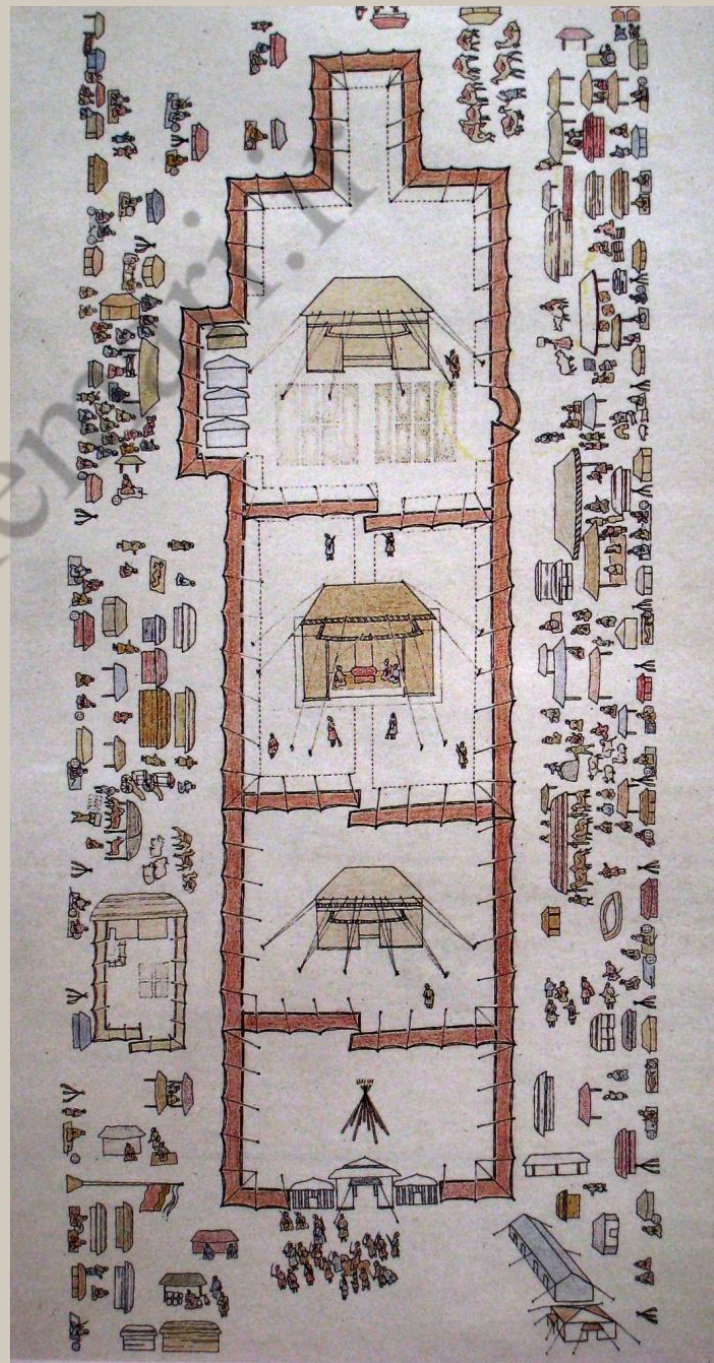
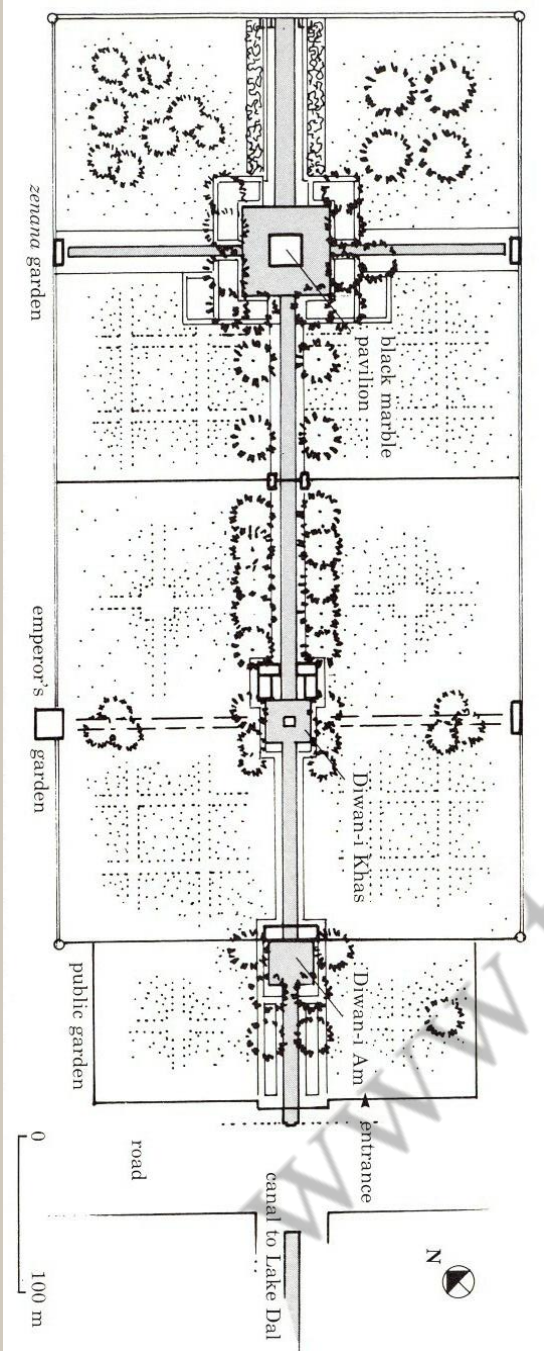
طراح مقبره
جهانگیر
نور جهان بوده
و جهانگیر
ساختن گنبد بر
این مقبره را
ممنوع کرده بود.

باغ - مقبره جهانگیر

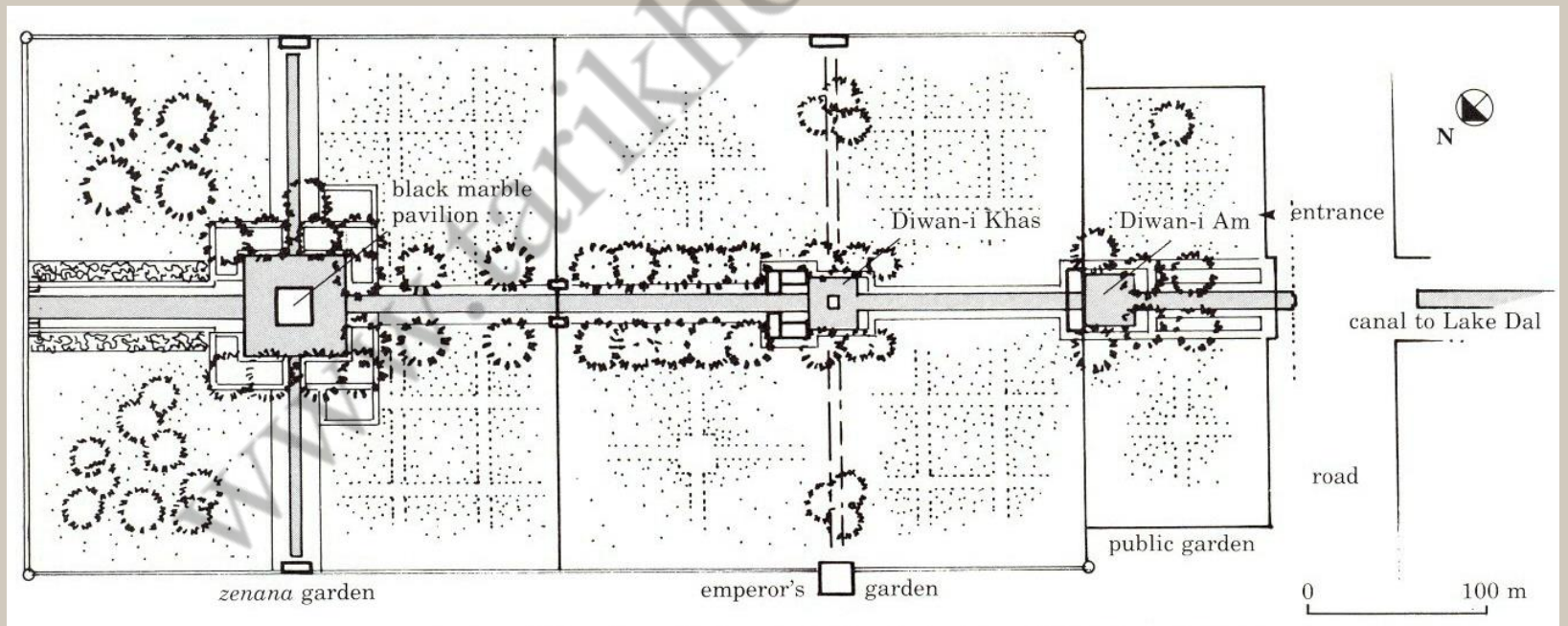
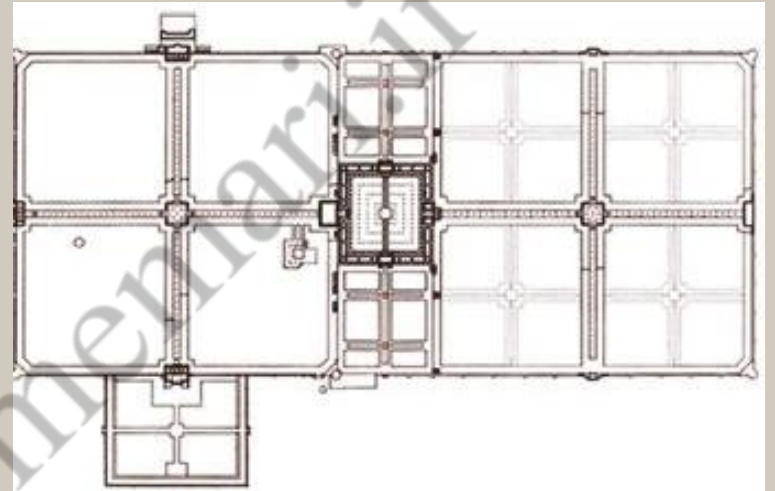
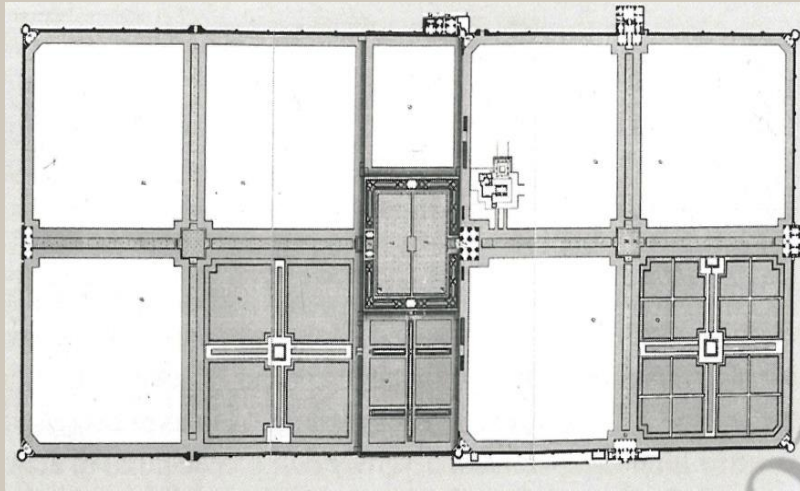

الگوی اردوی تیموریان و تأثیر آن در انتظام باغ‌های سه بخشی چون شالیمار کشمیر

- ۱- دیوان عام
- ۲- دیوان خاص
- ۳- زنانه باغ

دو نقشه از شالیمار لاهور در بالا، نقشه شالیمار کشمیر در پایین

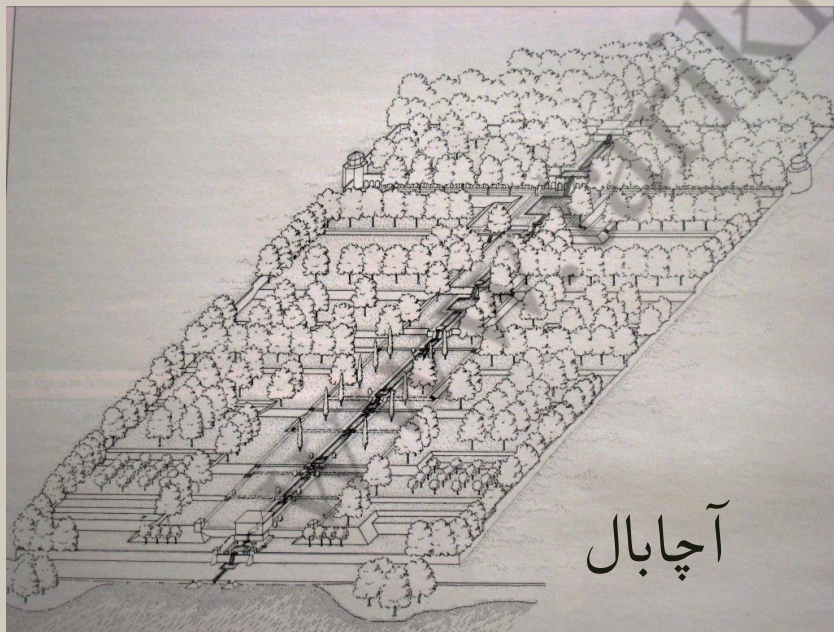
کلیت انتظام گیاه در باغ‌های کشمیر

(انبوهی درختان و شباهت با باغ ایرانی در آنها بیشتر است)

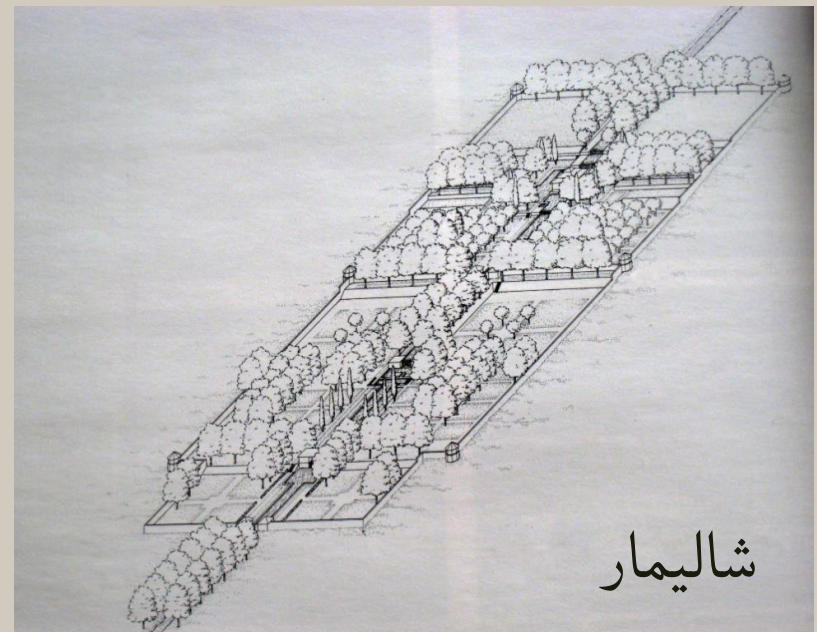

تنک بودن درختان
در باغ شالیمار
دهلی

انبوهی درختان در
باغ‌های کشمیر

آچابال

شالیمار

منظرپردازک و باغ سازک در جهان اسلام

پایان

باغ های مغول هند

www.tarikhomenari.ir